Հավելված N 4
ՀՀ կառավարության 2015 թվականի
հունվարի 15-ի N 111 - Ն որոշման

Հ Ի Մ Ն Ա Վ Ո Ր Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ԳԵՐԱԿԱ ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ

NN ը/կ	Հիմնավորումներ
Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարություն	
1.	**Տարածաշրջանային ինտեգրացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Նոր էլեկտրահաղորդման գծերի կառուցման նպատակը Վրաստանի և Իրանի էներգահամակարգերի հետ կայուն աշխատանքների ապահովումն է՝ նպատակ ունենալով բոլոր երեք երկրների էներգահամակարգերի համատեղ աշխատանքը զուգահեռ ռեժիմում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Նոր էլեկտրահաղորդման գծերի կառուցմամբ նկատելիորեն կբարելավվի ծառայության որակը, զգալիորեն կխթանվի էներգետիկայի բնագավառում տարածաշրջանային փոխշահավետ համագործակցության զարգացումը, ինչպես նաև կստեղծվի նախապայման՝ ԱՊՀ երկրների էլեկտրաէներգետիկ համակարգի հետ զուգահեռ աշխատանք կազմակերպելու համար:
2.	**Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման աշխատանքների իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ կառավարության 2013 թ. մարտի 27-ի նիստի N 12 արձանագրային որոշման 11-րդ կետով հավանության արժանացած՝ Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի երկրորդ էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման ծրագրի համաձայն կիրականացվեն Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի սարքավորումների և շինությունների համալիր զննման ու մնացորդային ռեսուրսի գնահատման աշխատանքները, որի արդյունքում կսկսվեն Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի՝ լրացուցիչ ժամկետում շահագործման նախապատրաստական աշխատանքները: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի սարքավորումների և շինությունների համալիր զննման ու մնացորդային ռեսուրսի գնահատման աշխատանքների արդյունքում կմշակվեն Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի անվտանգության բարձրացման միջոցառումների և համապատասխան սարքավորումների փոխարինման ցանկերը, և կսկսվեն դրանց ներդրման աշխատանքները:

3.	**Վերականգնվող էներգետիկայի ընդլայնման ծրագրի շրջանակում երկրաջերմային ծրագրի նախապատրաստական աշխատանքներ** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ կառավարության 2014 թվականի հուլիսի 31-ի N 836-Ն որոշման հավելվածի 9-րդ կետի պահանջն է՝ Վերականգնվող էներգետիկայի ընդլայնման ծրագրի (SREP) շրջանակներում երկրաջերմային էլեկտրակայանի կառուցման աշխատանքների կազմակերպումը: ՀՀ կառավարության հուլիսի 16-ի 2009 թվականի N 818-Ն որոշման 3-րդ կետի պահանջն է՝ հսկողություն իրականացնել այդ որոշմամբ պայմանավորված երկրաջերմային ծրագրերի մշակման, կազմման և իրականացման ժամանակահատվածում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ակնկալվում է, որ Քարքարի երկրաջերմային տեղանքում առաջնային էներգակրի պարամետրերի որոշման համար հորատանցքերի հորատման արդյունքում կպարզվեն առաջնային էներգառեսուրսի որակական ցուցանիշները (ճնշում, ջերմաստիճան և այլն), ինչի հիման վրա կընտրվի էլեկտրակայանի տեսակն ու դրվածքային հզորությունը:
4.	**ARM WGS-84 գեոդեզիական կոորդինատային համակարգի 100% ներդնում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Միջազգային գեոդեզիական և քարտեզագրական ստանդարտներին համապատասխանեցնելու նպատակով ARM WGS-84 գեոդեզիական կոորդինատային համակարգի ներդնում ընդերքօգտագործման ոլորտում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ընդերքօգտագործման ոլորտում միասնական կոորդինատային համակարգի առկայություն:
	Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարություն
5.	**«Հարկային հսկողության մեխանիզմների կատարելագործում» որպես գերակա խնդիր սահմանելու անհրաժեշտության վերաբերյալ** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը).** Հարկային վարչարարության շարունակական բարելավման, հսկողական աշխատանքների արդյունավետության բարձրացման նպատակով կարևորվում են ռիսկերի վրա հիմնված հարկային հսկողական մեխանիզմների ամբողջական ներդրմանն ուղղված շարունակական քայլերը՝ նպատակ ունենալով ապահովելու հարկային հսկողության հասցեական մոտեցում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը.** Հարկային և մաքսային վարչարարության բարեփոխումների շրջանակում նախատեսվում է կատարելագործել հարկային մարմնի կողմից իրականացվող հսկողական մեխանիզմները, բարձրացնել կիրառվող հսկողական գործիքների արդյունավետությունը: Արդյունքում, հարկային հսկողության ռիսկերի կառավարման ամբողջական համակարգի ներդրման արդյունքում հնարավորություն կընձեռնվի իրականացնել թիրախային հարկային հսկողություն: Միաժամանակ, ամբողջական ծավալով կօգտագործվեն կամերալ ուսումնասիրությունների արդյունքները: Բացի դրանից՝ տնտեսության մեջ կատարվող գործարքների լիարժեք փաստաթղթավորման ապահովման ուղղությամբ աշխատանքներն առաջիկայում լինելու են շարունակական:

6. **«Պետական ծախսերի կառավարման արդյունավետության բարձրացման նպատակով ծրագրային բյուջետավորման ներդրման ուղղությամբ իրականացվող բարեփոխումների շարունակում» ուղղությամբ անհրաժեշտ աշխատանքների իրականացումը որպես ՀՀ կառավարության 2015 թվականի գերակա խնդիր սահմանելու անհրաժեշտության վերաբերյալ**

1. **Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)**

Գերակա խնդրի նպատակը ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մայիսի 19-ի N 511-Ա որոշման հավելվածի (ՀՀ կառավարության գործունեության ծրագիր) 2.2.4-րդ «Բյուջետային համակարգ» ենթաբաժնի հինգերորդ պարբերության 2-րդ ենթակետով ամրագրված «ստեղծվելու են անհրաժեշտ նախադրյալներ լիարժեք ծրագրային բյուջետավորման անցման համար՝ սկսած 2018 թվականից» դրույթի կատարման ապահովումն է:

ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը 2005 թվականից նախապատրաստական աշխատանքներ է իրականացնում բյուջետավորման՝ մուտքերի (ծառայությունների մատուցման համար օգտագործվող ռեսուրսների) վրա հիմնված եղանակից արդյունքների վրա հիմնված եղանակին աստիճանական անցման նպատակով անհրաժեշտ պայմանների ստեղծման համար:

Արդյունքում, նշված անցումային գործընթացում արդեն ընդգրկվել են բոլոր պետական կառավարման մարմինները: ՀՀ պետական բյուջեների նախագծերը, ավանդական ձևաչափին զուգահեռ, մշակվել են նաև ծրագրային բյուջետավորման պահանջներին համապատասխանող ձևաչափով և ներառվել են համապատասխան տարիների բյուջետային փաստաթղթերթում:

ՀՀ 2012 թվականի բյուջետային գործընթացում փորձնական կարգով ներդրվել են ծրագրային բյուջետավորման պահանջներից բխող նոր տարրեր՝ (i) ՀՀ պետական բյուջեով ծախսային ծրագրեր իրականացնող բոլոր գերատեսչությունների գծով նոր ծրագրային կառուցվածքի և այդ ծրագրերի նոր դասիչների համակարգ, համաձայն որի էլ կազմվել են ինչպես 2012 թվականի, այնպես էլ 2013, 2014 և 2015 թվականների ՀՀ պետական բյուջեների նախագծերը և (ii) ծրագերի կառուցվածքի վերափոխման արդյունքում բյուջետային համակարգում շուրջ 860-ի փոխարեն ձևավորվել է 170 ծրագիր: Դրանցից մոտավորապես 70-ի համար, որոնք բյուջետային տեղեկատվությունն օգտագործողների և հանրության համար առավել հետաքրքրություն են ներկայացնում, նախատեսվում է ստեղծել բյուջետային ծրագրերի նկարագրերի (անձնագրերի) համակարգ: Նշենք, որ բյուջետային ծրագրի նկարագիրը (անձնագիր) մի գործիք է, որը հնարավորություն է տալիս իմի բերել և ներկայացնել տվյալ ծրագրի գծով ծախսերի պլանավորման համար անհրաժեշտ բոլոր կարևորագույն ֆինանսական և ոչ ֆինանսական ցուցանիշները և թիրախները: Սկսած 2011 թվականից՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարության առաջնորդությամբ, առանձին գերատեսչություններ փորձարարական կարգով արդեն կազմել են 27 բյուջետային ծրագրերի նկարագրեր (անձնագրեր): Ընթացքի մեջ են համանման ևս 10 անձնագրերի կազմման

	աշխատանքներ, որոնց ավարտին դրանց թիվը 2014 թվականի վերջին կհասնի 37-ի: Նշված համակարգի ձևավորման համար անհրաժեշտ է մինչև 2018 թվականն ստեղծել ևս 33 բյուջետային ծրագրերի նկարագիր (անձնագիր), որոնցից 15-ը նախատեսվում է իրականացնել 2015 թվականին: Այս առնչությամբ հարկ է նշել նաև, որ, ելնելով այդ ծրագրերի ու դրանք իրականացնող պետական կառավարման մարմինների ճշգրիտ շրջանակի և բյուջետային ծրագրերի նկարագրերի (անձնագրերի) ստեղծման ժամկետների հստակեցման անհրաժեշտությունից, ՀՀ ֆինանսների նախարարությունը մինչև 2014 թվականի նոյեմբերի 3-րդ տասնօրյակը ՀՀ կառավարություն կներկայացնի «Բյուջետային ծրագրերի նկարագրերի (անձնագրերի) ստեղծման ժամանակացույցին հավանություն տալու մասին» ՀՀ կառավարության արձանագրային որոշման նախագիծ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը.** Գերակա խնդրի լուծման արդյունքում ակնկալվում է՝ - բյուջետային ծրագրի նկարագրի (անձնագրի) կազմման հետ կապված խորհրդատվության տրամադրում համապատասխան գերատեսչություններին, - 10 գերատեսչությունների կողմից յուրաքանչյուրը 1-ական բյուջետային ծրագրի նկարագրի (անձնագրի) ներկայացում, վերջնական արդյունքում փորձարարական կարգով ստեղծված 47 բյուջետային ծրագրերի նկարագրերի (անձնագրի) առկայություն:
7.	**Եվրասիական տնտեսական միությանն անդամակցությամբ պայմանավորված՝ Հայաստանի Հանրապետության մաքսային հարաբերությունները կարգավորող ենթաօրենսդրական կարգավորումների համապատասխանեցում Եվրասիական տնտեսական միության մաքսային օրենսդրությանը՝ որպես Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2015 թվականի գերակա խնդիր սահմանելու անհրաժեշտության վերաբերյալ** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Գերակա խնդրի նպատակը Եվրասիական տնտեսական միությանը Հայաստանի Հանրապետության անդամակցությամբ պայմանավորված՝ մաքսային հարաբերություններ կարգավորող ենթաօրենսդրական իրավական ակտերի նախագծերի մշակման աշխատանքների իրականացումն է: **2. Ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի լուծման արդյունքում Հայաստանի Հանրապետությունում մաքսային հարաբերություններ կարգավորող ենթաօրենսդրական ակտերը կներդաշնակեցվեն Եվրասիական տնտեսական միության համապատասխան կարգավորումների հետ:
Հայաստանի Հանրապետության տրանսպորտի և կապի նախարարություն	
8.	**ՀՀ տարածքում վերգետնյա թվային հեռուստահեռարձակման համակարգի ներդրման գործընթացի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Խնդրի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հեռուստառադիոհեռարձակման ծառայությունների հետագա ընդլայնմամբ և որակի բարձրացմամբ, ինչը պահանջում է անալոգային տեխնոլոգիաներից անցում նոր տեխնոլոգիաների կիրառման, որն ընդհանրական և արդիական է բոլոր երկրների համար:

	2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը Հայաստանի Հանրապետությունում վերգետնյա թվային հեռուստահեռարձակման համակարգի ներդրումն էապես կբարելավի հեռուստառադիոհեռարձակման որակը, կապահովվեն հեռուստառադիոհեռարձակման լայն հասանելիությունը և մատչելիությունը, հաճախականությունների տիրույթների արդյունավետ օգտագործումը, հեռուստառադիոհեռարձակման և տեղեկատվական ցանցերի համակցելիությունը և տեղեկատվության ոլորտում կիրառվող տեխնիկական միջոցների համատեղելիությունը:
9.	**Հեռահաղորդակցության ոլորտում ծառայությունների աշխարհագրության ընդլայնում և նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառմամբ առաջարկվող ծառայությունների բազմազանության և միջազգային չափանիշներին համապատասխան բարձր որակի ապահովում, մասնավորապես, ՀՀ տարածքում համացանցի օգտագործման հնարավորությունից օգտվողների մակարդակի աճ առնվազն 5 տոկոսով** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում համացանցի օգտագործման հնարավորությունից օգտվողների մակարդակի առնվազն 5 տոկոսի աճի ապահովում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Հայաստանի Հանրապետությունում գործող օպերատորների հետ քննարկումների կազմակերպում, որի արդյունքում վերջիններիս կողմից կիրականացվեն համապատասխան միջոցառումներ և կապահովվի ՀՀ տարածքում համակարգչի միջոցով համացանցի օգտագործման հնարավորությունից օգտվողների մակարդակի առնվազն 5 տոկոսի աճ:
10.	**Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի շարունակություն** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի ներդրումային ծրագրի Տրանշ 1-ի (Երևան-Աշտարակ, Երևան-Արարատ) ավարտ, Տրանշ 2 (Աշտարակ- Թալին) շինարարական աշխատանքների կատարման շարունակություն, Տրանշ 3 (Թալին-Լանջիկ, Լանջիկ-Գյումրի) ճանապարհահատվածի վերակառուցման աշխատանքների մեկնարկին: Տրանշ 4 (Քաջարան-Ագարակ) մոտ 304 կմ ճանապարհահատվածի նախնական նախագծման և նշված հատվածից մոտ 60կմ հատվածի վերջնական նախագծման աշխատանքների շարունակություն: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ծրագրի իրականացումը հնարավորություն կտա ամբողջացնելու Հյուսիս-հարավ ճանապարհային միջանցքի Երևան-Գյումրի հատվածում ժամանակակից չափանիշները բավարարող ավտոմոբիլային ճանապարհ ունենալու հեռանկարը:
	Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարություն
11.	**Գյուղատնտեսական կենդանիների տոհմամթերատու հատկանիշների կատարելագործմանն ուղղված լայնածավալ տոհմասելեկցիոն գործընթացի շարունակականության ապահովում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է հանրապետությունում բուծվող տավարի մթերատվությունը բարձրացնելու նպատակով լայնածավալ տոհմասելեկցիոն աշխատանքներ իրականացնելու համար անհրաժեշտ նախադրյալներ ստեղծելու կարևորությամբ: Հանրապետությունում տասնամյակներ շարունակ կովերի միջին կաթնատվությունը տատանվել է 2000 կգ-ի սահմաններում, իսկ մսի համար իրացվող տավարի միջին կենդանի զանգվածը՝ 310-320 կգ-ի

	սահմաններում: Թեև վերջին տարիներին նկատվում է կովերի կաթնատվության որոշակի աճ, այնուամենայնիվ, այն հեռու է բավարար լինելուց: Վերջին տարիներին հանրապետությունում ներկրված սիմենթալ, շվից և հոլշտին ցեղերի տոհմային երինջներից «Ագրոհոլդինգ», «Վամաքս» և «Արզնիի տոհմային ԹՏԽ» ՍՊԸ-ներում ձևավորված տավարի նախիրները ցուցաբերում են հանրապետության միջին ցուցանիշները 2-2,5 անգամ գերազանցող մթերատվություն. կովերի միջին կաթնատվությունը կազմում է 5-6 հազ. կգ, իսկ առանձին կովերինը՝ 11-12 հազ. կգ: Մսի համար աճեցված մատղաշի կենդանի զանգվածը գերազանցում է 400 կգ-ն: Այս տնտեսությունները ներկայումս աճեցնում են տեղական վերարտադրության արդյունքում ստացված տոհմային երինջներ, որոնք մատակարարվում են հանրապետության այլ տնտեսություններին և անգամ արտահանվում Վրաստան: Չնայած բարձր ցուցանիշներին, այնուամենայնիվ, դրանք սահմանափակ տնտեսություններ են մի քանի հարյուր գլխաքանակի ընդգրկմամբ, ուստի դրան զուգահեռ անհրաժեշտ է իրականացնել լայնածավալ տոհմասելեկցիոն աշխատանքներ, ինչը թույլ կտա արհեստական սերմնավորման գործընթացի ներդրմամբ տարեկան հազարավոր տեղական կովեր տրամախաչել բարձրարժեք ցեղերի ցուլերի սերմնահեղուկով: Բարձր մթերատու ցեղերի տոհմային կենդանիների ներկրման և արհեստական սերմնավորման գործընթացի ներդրման շնորհիվ համապատասխան նախադրյալներ կստեղծվեն ընդգրկուն տոհմասելեկցիոն աշխատանքներ իրականացնելու համար, որոնց ծավալները տարեցտարի կընդլայնվեն: **2. Գերակա խնդրի իրականացման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Իրականացվող միջոցառումների շնորհիվ ներկրված կենդանիներից տարեկան հնարավոր է ստանալ ևս շուրջ 400 գլուխ բարձրարժեք սերունդ, իսկ ընդհանուր առմամբ՝ գրեթե 1500 գլուխ, որոնք կմատակարարվեն հանրապետության այլ տնտեսությունների: Աճեցված կովերի կաթնատվությունը կկազմի նվազագույնը 5000 կգ, իսկ ցուլիկները կօգտագործվեն նախիրների բարելավման նպատակով: Արհեստական սերմնավորման գործընթացում կընդգրկվի 20 հազ. գլուխ կով, իսկ հետագայում սերմնավորման ծավալները կարող են ընդլայնվել տարեկան 10 հազ. գլխով: Տեղական կովկասյան գորշ ցեղի կովերը շվից, սիմենթալ և հոլշտին ցեղերի արտադրող ցուլերի սերմնահեղուկով սերմնավորելու արդյունքում, խառնացեղ կենդանիների կաթնատվությունը կավելանա 400-500 կգ–ով և կկազմի գրեթե 2500 կգ, իսկ մսի համար աճեցված կենդանիների կենդանի զանգվածը կավելանա 11-13 կգ-ով և կկազմի ավելի քան 330 կգ:
12.	**Հայաստանի Հանրապետության պարենային անվտանգության վիճակի բարելավում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Ներկայումս հանրապետությունում առաջնահերթ անհրաժեշտ պարենամթերքների ինքնաբավության մակարդակը, էներգետիկ արժեքով գնահատված, կազմում է գրեթե 60 տոկոս: Նշվածի հետ մեկտեղ, մի շարք պարենամթերքների ինքնաբավության մակարդակը հանրապետությունում չափազանց ցածր է, դա հիմնականում վերաբերում է ցորենին, անասնապահական ծագման մթերքներին (բացառությամբ մանր եղջերավորների մսի): Հետևաբար, պարենային անվտանգության մակարդակի բարձրացումը կարևորագույն գերակա խնդիր է: **2. Գերակա խնդրի իրականացման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Կբարձրանա գյուղատնտեսությունում տնտեսավարողների բարձր վերարտադրության սերմերով ապահովվածության մակարդակը, որը բուսաբուծական արտադրանքի ծավալների ավելացման և արդյունավետության բարձրացման կարևոր երաշխիքներից մեկն է:

	1.0-2.0 տոկոսով կավելանա գյուղատնտեսական կենդանիների գլխաքանակը, նախադրյալներ կստեղծվեն անասնապահական մթերքների արտադրության ծավալների՝ 4,0-5.0 տոկոսով ավելացման համար: Ձկնաբուծության ճյուղում ժամանակակից տեխնոլոգիաների ներդրումը հնարավորություն կտա ավելացնելու ձկան արտադրության ծավալները 15.0-20.0 տոկոսով: Գյուղատնտեսական կոոպերատիվների ձևավորմանը և զարգացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացումը կնպաստի գյուղատնտեսական ռեսուրսների առավել արդյունավետ օգտագործմանը, տնտեսավարողների գործունեության պայմանների բարելավմանը, ընդլայնված վերարտադրության ապահովմանը, գյուղատնտեսական արտադրության և սպասարկումների առավել արդյունավետ կազմակերպմանը, հնարավորություն կստեղծի գյուղատնտեսական ուղղվածության շուրջ 30 կոոպերատիվների ձևավորմանը:
13.	**Անասնապահության մասնագիտացում ունեցող գյուղական համայնքներին աջակցության ընդլայնում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հանրապետության գյուղական համայնքներում լիարժեք չի օգտագործվում առկա ռեսուրսային ներուժը, դա առաջին հերթին վերաբերում է արտադրական բնական ռեսուրսների՝ արոտների, խոտհարքների անբավարար օգտագործմանը: Վերջինիս հետևանքով ցածր են անասնապահության արդյունավետությունը և անասնապահական տնտեսությունների եկամուտների մակարդակը: Ստեղծված իրավիճակը պահանջում է բնական ռեսուրսների օգտագործման արդյունավետության բարձրացման և անասնապահության ռացիոնալ կազմակերպման միջոցառումների շարունակում և դրանցում նոր մարզերի և համայնքների ընդգրկում: Վերջինս հնարավոր է պետական աջակցության ծրագրերով համակարգված քայլերի իրականացման արդյունքում: **2. Գերակա խնդրի իրականացման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Կապահովվի գյուղական համայնքների հեռագնա արոտների անցանելիությունը, կշարունակվեն արոտների ջրարբիացման և դեգրադացված արոտների վերականգնման աշխատանքները: Հանրապետության մարզերի համայնքներում կիրականացվեն ստեղծված արոտօգտագործողների սպառողական կոոպերատիվների կարողությունների հզորացման միջոցառումներ, կստեղծվեն համապատասխան կադրերով և տեխնիկական միջոցներով հագեցված անասնաբուժական սպասարկման կենտրոններ, կիրականացվեն տոհմային և անասնաբուժական աշխատանքների բարելավման միջոցառումներ: Կոոպերատիվներին կտրամադրվի 150 միավոր գյուղատնտեսական տեխնիկա, որից 25-ը՝ անվավոր տրակտոր: ՀՀ մարզերում կհիմնվի համապատասխան սարքավորումներով հագեցված

	2 անասնաբուժական սպասարկման կենտրոն: Հանրապետության այլ համայնքների ընդգրկման արդյունքում կընդլայնվի նման ուղղվածության ծրագրերի շրջանակը: Արդյունքում, կբարելավվի բնական կերահանդակների օգտագործման վիճակը: Վերջինս կնպաստի անասնապահության արդյունավետության բարձրացմանը, գյուղացիական տնտեսություն-ների եկամուտների ավելացմանը:
14.	**Ձկան և մեղրի մեջ մնացորդային նյութերի հսկողության մոնիթորինգային ծրագրի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2014 թվականի հուլիսի 3-ի «Հայաստանի Հանրապետության 2015-2017 թվականների պետական միջնաժամկետ ծախսերի ծրագիրը հաստատելու մասին» N 700-Ն որոշման պահանջի ապահովմամբ, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ հաստատ-ված՝ սննդամթերքի անվտանգության ռազմավարության և դրանից բխող գործողություններով սահ-մանված տեղական արտադրության մեղրի և ձկան՝ Եվրոպական միություն արտահանելու առաջնա-հերթությամբ և դրան ուղղված գործողությունների կատարման պահանջով: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի կատարման արդյունքում ակնկալվում է Հայաստանի Հանրապետության տարածքում իրականացնել ձկան և մեղրի մեջ մնացորդային նյութերի հայտնաբերման միջազգային ընդունված հետազոտություններ, բացահայտել Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող և սպառվող ձկան և մեղրի մեջ մի շարք նյութերի սահմանային թույլատրելի քանակությունները, դրանց գերազանցումները և չթույլատրված նյութերի կիրառումը, բարձրացնել տեղական արտադրության սննդամթերքի անվտանգության ապահովման և, սննդային գործոնով պայմանավորված, մարդկանց առողջության պաշտպանության մակարդակը, բարելավել վտանգավոր սննդամթերքի հայտնաբերման ներկա իրավիճակը, անմիջականորեն և հիմնավոր բացահայտել վտանգավոր սննդամթերքը: Տեղական շուկայում և տեղական սպառողներին ապահովել սննդամթերքի անվտագության միջազգային ընդունված չափորոշիչներին համապատասխանող սննդամթերքով, ստեղծել ձկան և մեղրի անվտանգ արտադրության և պետական հսկողության ապահովման միջազգային ընդունելի գործելակերպ, որը կապահովի տեղական սպառողների առողջության պաշտպանությունը սննդային վնասակար և վտանգավոր գործոններից, տեղական արտադրության համար ճանապարհ կբացի դեպի եվրոպական և այլ շուկաներ՝ խթանելով տեղական արտադրության ծավալների աճը:

15.	**Բուսասանիտարական համակարգի բարելավման և մասնագիտական գիտելիքների բարձրացման ծրագրի իրականացում, բուսասանիտարական հաշվառում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Բուսասանիտարական համակարգի բարելավման և մասնագիտական գիտելիքների բարձրացման ծրագրի իրականացման գերակայությունը կայանում է նրանում, որ տարեցտարի ամբողջ աշխարհում հայտնաբերվում են բույսերի վնասակար օրգանիզմների և հիվանդությունների նոր տեսակներ և պոպուլյացիաներ, որոնք մեծ վնաս են հասցնում երկրի տնտեսությանը: Այդ ամենից անմասն չի մնում նաև մեր երկիրը: Բուսասանիտարական վերահսկողության ինչպես նաև բույսերի պաշտպանության մեխանիզմները յուրաքանչյուր տարի արդիականացման կարիք ունեն, որպեսզի հնարավորություն լինի երկիրը պաշտպանել արտաքին կարանտին օրգանիզմներից, ինչպես նաև կարողանալ ժամանակին հայտնաբերել և նույնականացնել վտանգի աղբյուրը և կազմակերպել պայքարի աշխատանքներ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի իրականացման դեպքում կբարձրանան բուսասանիտարական մասնագետների մասնագիտական ունակությունները, արդյունավետ վերահսկողություն կկիրառվի Հայաստանի Հանրապետությունում արտադրվող, ներմուծվող և արտահանվող գյուղատնտեսական մշակաբույսերի նկատմամբ: Արդյունքում, Հայաստանի Հանրապետությունում կարտադրվի առողջ բուսական արտադրանք, ինչպես նաև կբարձրանա միավոր տարածքից բերքատվությունը, որն իր հերթին կնպաստի հանրապետությունում գյուղատնտեսական մթերքների ինքնաբավության մակարդակի բարձրացմանը և հնարավորություն կստեղծվի ավելացնելու արտահանման ծավալները:
Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարություն	
16.	**Տնտեսության մրցունակության բարձրացման կարողությունների և հնարավորությունների զարգացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Տնտեսության արտահանելի հատվածի ընդլայնումը, մրցունակության բարձրացումն ու միջազգային առևտրատնտեսական հարաբերություններում երկրի մասնակցության խորացումը Հայաստանի հեռանկարային զարգացման գրավականներն են: Այս տեսակետից ոլորտային զարգացման ծրագրերը կառավարության համար գերակա բնագավառներում հասցեական միջոցառումների գործուն շրջանակ ու մեխանիզմներ են ամրագրում: Արդյունաբերության ընտրված ճյուղերի, ինչպես նաև զբոսաշրջության ոլորտի զարգացումը կարևորվում են ոչ միայն արտահանելի հատվածի ընդլայնման, այլև առավելագույն սիներգիկ արդյունք ստանալու առումով: Արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսվող ծրագրերի առանցքն արտադրողականության մակարդակի բարձրացման, արդյունաբերության տեխնոլոգիական արդիականացման, արտաքին շուկաներում տեղական արտադրանքի մրցունակության բարձրացման նպատակադրումներն են: Արդյունաբերական զարգացման և տնտեսության արդիականացման առաջնային շարժիչներից են դիտվում տեղեկատվական

	տեխնոլոգիաների ոլորտի զարգացումն ու դրա արդյունքների համատարած կիրառումը տնտեսության բոլոր ճյուղերում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Նախատեսվում է համալիր, ծրագրային գործողություններ իրականացնել՝ Հայաստանում համապատասխան ոլորտների աճը և զարգացումն ապահովելու համար, մասնավորապես՝ • արտահանման վրա հիմնված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ ամրագրված ծրագրերի իրականացում. • Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի զարգացման պետական աջակցության 2015 թվականի ծրագրի իրականացում. • «Զբոսաշրջությանն աջակցության ծառայություններ» 2015 թվականի ծրագրի իրականացում. • Բաց երկնքի քաղաքականության իրականացում. • Արտահանման շուկաներ մուտքի հնարավորությունների ընդլայնում. • Որակի ենթակառուցվածքների բարելավում: Գերակա խնդրի լուծման արդյունքում ոլորտային ռազմավարությունների հետևողական իրագործման միջոցով ակնկալվում է կայուն նախադրյալներ և իրական հնարավորություններ ապահովել տնտեսության մրցունակության բարձրացման համար:
17.	**Գործարար և ներդրումային միջավայրի բարելավմանն ուղղված բարեփոխումների շարունակում և ՓՄՁ-ին զարգացման աջակցության ընդլայնում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Միջազգային առևտրատնտեսական հարաբերություններում առավել մրցունակ և նվազ խոցելի մասնակից լինելու կարևոր նախապայման է դինամիկ ներդրումային հոսքերի առկայությունը: Տնտեսությունը մրցունակ է այնքանով, որքանով դրա ճյուղերը մշտապես արդիականանալու և խոշոր ներդրումներ յուրացնելու հատկություն ունեն: Սա պահանջում է հետևողական քայլեր՝ ինչպես երկրում ընդհանուր գործարար միջավայրի կատարելագործման, այնպես էլ՝ իրական տնտեսության առաջնահերթ ոլորտներում ներդրումային ռեսուրսներ կլանելու հնարավորությունների մեծացման ուղղությամբ: Ընդ որում, խնդրի կարևորությունը դիտարկվում է ոչ միայն արտաքին ներդրումային հնարավորությունների նույնականացման և արդյունավետ իրացման, այլև՝ ներքին տնտեսությունում առկա ռեսուրսային հնարավորությունների ընդլայնման ու գործարարության զարգացման համար դրանց հասանելիության աստիճանի բարձրացման տեսակետից: Նշված համատեքստում, որպես տնտեսության առավել ճկուն և նորարարություններ յուրացնելու տեսակետից առավել ընկալունակ հատված, փոքր և միջին ձեռնարկությունների զարգացմանն ուղղված նպատակային քաղաքականությունը համալրում է գերակա խնդրի լուծմանն առնչվող քայլերի փաթեթը:

	Գործարարության և ներդրողների համար գրավիչ միջավայր ձևավորելու շրջանակը ներառում է նաև մեկնարկած տեսչական բարեփոխումների շարունակությունը և երկրում ստուգումների համակարգի բարելավումը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի իրականացման նպատակով, մի կողմից, հետևողականորեն կշարունակվեն իրականացվել արդեն իսկ մեկնարկած բարեփոխումները գործարար միջավայրի բարելավման ուղղությամբ, մյուս կողմից՝ նոր իրողություններին ու հրամայականներին համահունչ ձևավորված ներդրումային քաղաքականության իրականացման, իրական տնտեսության համար ներդրումային ռեսուրսների ներգրավման առկա հնարավորությունների ընդլայնման և հասանելիության բարձրացման, ինչպես նաև ՓՄՁ-ի աջակցության ընդլայնման աշխատանքներ: Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվում է ներդրումների ներգրավման տեսանկյունից ունենալ առավել գրավիչ միջավայր, տնտեսության առավել դինամիկ և նորարարական իրական հատվածի ձևավորման համար հնարավորությունների իրացման բարենպաստ պայմաններ:
18.	**Տնտեսության ինովացիոն զարգացման հիմքերի ամրապնդում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Տնտեսության արդիականացման և հիմնական ոլորտների զարգացման նպատակի իրականացումը մեծապես պայմանավորված է ինովացիոն զարգացման տեմպերով: Նկատի ունենալով կրթություն-գիտություն-տնտեսություն կապի կայացման անհրաժեշտությունն ու բազմաշերտությունը՝ կարևորվում են պետության աջակցությունը և հասցեական քաղաքականությունը: Էական է, որպեսզի մասնավոր հատվածի, գիտակրթական համակարգի և պետական կառավարման մարմինների գործողություններն այս բնագավառում հիմնվեն և բխեն ձևակերպված պատկերացումներից ու սկզբունքներից՝ ռեսուրսների (մարդկային, նյութական) համակարգված և արդյունավետ օգտագործման նպատակով: Միաժամանակ, մի քանի խոշոր համակարգաստեղծ ծրագրեր նպատակաուղղված կլինեն երկրում ինովացիոն միջավայրի ձևավորմանը, գիտատեխնոլոգիական և ինովացիոն ներուժի նպատակային և արդյունավետ օգտագործմանը և ինովացիոն գործունեության զարգացմանը: Համաֆինանսավորման դրամաշնորհային գործիքների, տնտեսության կողմից ինովացիոն պահանջարկի խթանների, նոր տեխնոլոգիաների յուրացմանն ուղղված ներդրումների համար տարբերակված ռեժիմների, մտավոր սեփականության օբյեկտների իրավական պահպանության ժամանակակից միջազգային չափանիշները բավարարող համակարգի ձևավորումն ինովացիոն զարգացման խթանման շղթայի կարևորագույն օղակն են: Իրականացվող միջոցառումներն ուղղված կլինեն ինովացիոն զարգացման հայեցակարգային հիմնադրույթների ձևակերպմանը, Հայաստանում ինովացիոն տնտեսության ձևավորման համակարգաստեղծ նախաձեռնությունների իրականացման աջակցությանը և ինովացիոն ոլորտում միջազգային

	համագործակցության ակտիվացմանը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունք** Երկրի ինովացիոն համակարգի բաղադրիչների կայացմանը և նոր նախաձեռնությունների առաջմղմանը նպաստող քաղաքականության գործողությունների իրականացման արդյունքում ակնկալվում է տնտեսության տարբեր ոլորտներում ինովացիոն արդյունքների կիրառման ընդլայնում, գիտությունից իրական տնտեսություն արժեշղթայի կայացում, գիտական արդյունքի միջազգային ճանաչելիության բարձրացում:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչություն	
19.	**Միջազգային քաղաքացիական ավիացիայի կազմակերպության (ԻԿԱՕ) ուժի մեջ մտած «Թռիչքների անվտանգության կառավարում» N 19 հավելվածին համապատասխան՝ Թռիչքների անվտանգության պետական ծրագրի մշակում և հաստատում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Միջազգային քաղաքացիական ավիացիայի կազմակերպության (ԻԿԱՕ) 2013 թվականի նոյեմբերին ուժի մեջ մտած «Թռիչքների անվտանգության կառավարում» N 19 հավելվածի դրույթների ապահովման նպատակով անհրաժեշտություն է առաջանում ներդնել Թռիչքների անվտանգության պետական ծրագիր: Ծրագրի նպատակն է միասնականացնել թռիչքային անվտանգության վերաբերյալ քաղաքացիական ավիացիայի ոլորտում գործող փաստաթղթերի պահանջները և մոտեցումները: Ծրագրի ներդնումը կապահովի թռիչքների անվտանգության մակարդակի բարձրացում՝ թռիչքների անվտանգության վերաբերյալ տվյալների ստացման, վերլուծման, ռիսկերի գնահատման և կանխարգելիչ միջոցների ձեռնարկման շնորհիվ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքները** Գերակա խնդրի լուծումը կնպաստի Թռիչքների անվտանգության մակարդակի բարձրացմանը, կապահովի ԻԿԱՕ-ի N 19 հավելվածի դրույթների ներդնումը՝ ապահովելով Հայաստանի Հանրապետության կողմից միջազգային քաղաքացիական ավիացիայի արդիական մոտեցումների կիրառումը:
20.	**Հայաստանի և Վրաստանի ՕԵԿ կենտրոնների միջև թռիչքային տվյալների վերաբերյալ հաղորդակցությունների առցանց փոխանակման համակարգի ներդնում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Եվրակոնտրոլ կազմակերպության «Թռիչքային տվյալների վերաբերյալ հաղորդակցությունների առցանց փոխանակման համակարգի բնութագրերը» (EUROCONTROL Specification for On-Line Data Interchange) փաստաթղթի դրույթների ապահովման նպատակով անհրաժեշտություն է առաջանում ներդնել Թռիչքային տվյալների վերաբերյալ հաղորդակցությունների առցանց փոխանակման համակարգը: Համակարգի ներդնումը կբարձրացնի թռիչքային անվտանգության ապահովման մակարդակը՝ բացառելով ՕԵԿ կարգավարների կողմից հնարավոր բացթողումները, ինչ-

	պես նաև կավտոմատացնի կապի ապահովումը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքները** Գերակա խնդրի լուծումը կնպաստի ՀՀ օդային տարածքի թողունակության բարձրացմանը և կապի ապահովմանն ուղղված ծախսերի նվազեցմանը: Համակարգի ներդնումը Վրաստանի հետ կստեղծի պայմաններ առաջիկայում տարածաշրջանային այլ պետությունների հետ (Թուրքիա, Ադրբեջան) նմանատիպ համակարգի ներդրման համար, ինչը համահունչ կլինի Եվրոպական միասնական երկինք ծրագրի պահանջներին:
	ՀՀ կառավարության աշխատակազմ
21.	**Գործունեության միջոցառումների ծրագրի և գերակա խնդիրների նախագծի մշակման, քննարկման և վերահսկման աշխատանքների կազմակերպման մեթոդիկայի արդիականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Ներկայումս գերակա խնդիրների և միջոցառումների ծրագրի ներկայացման մեթոդիկայում առկա են խնդիրներ, որոնք չեն նպաստում առավել հստակ և չափելի սահմանել գերակա խնդիրները և միջոցառումների ծրագիրը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Կիրառելով միջազգային փորձը՝ մեթոդիկայի վերանայումը հնարավորություն կտա հետագայում գերակա խնդիրները և միջոցառումների ծրագիրը կազմելու առավել չափելի և հստակ:
Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարություն	
22.	**Վարչատարածքային բարեփոխումների իրականացման շարունակականության ապահովում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** 2013-2014 թթ. ընթացքում մշակվել են համայնքների խոշորացման պիլոտային ծրագրեր, կատարվել են փոփոխություններ ՀՀ օրենսդրության մեջ: 2015 թվականին նախատեսվում է շարունակել գործընթացը՝ խոշորացվող համայնքների փնջերում անցկացնելով տեղական հանրաքվեներ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի լուծման դեպքում կշարունակվեն ՀՀ կառավարության կողմից հավանության արժանացած Համայնքների խոշորացման և միջհամայնքային միավորումների ձևավորման հայեցակարգով նախատեսված վարչատարածքային բարեփոխումները:
23.	**ՄԱԿ-ի միջազգային որոնողափրկարարական խորհրդատվական խմբի չափանիշներին համապատասխան որակավորում ունեցող երեք քաղաքային (Երևանում, ՀՀ Շիրակի և Սյունիքի մարզերում) որոնողափրկարարական թիմերի ձևավորում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՄԱԿ-ի մարդասիրական գործերի համակարգման գրասենյակի Միջազգային որոնողափրկարարական խորհրդատվական խումբը (INSARAG) հիմնադրվել է 1991 թ.: Հիմնադրման հիմք է հանդիսացել 1988 թ. Սպիտակում տեղի ունեցած երկրաշարժը, որի ժամանակ փրկարարական աշխա-

տանքներ իրականացնող միջազգային որոնողափրկարարական թիմերը գործել են ոչ համակարգված և անարդյունավետ: Արդյունքում, ՄԱԿ-ի կողմից միջոցներ են ձեռնարկվել այնպիսի մարմին ստեղծելու, որը կհամակարգի բոլոր որոնողափրկարարական թիմերի աշխատանքները: Դրանք հատուկ փրկարարական աշխատանքների համար նախատեսված թիմեր են, որոնք հիմնականում արձագանքում են միջազգային խոշոր աղետներին: Այդ թիմերը համագործակցում են INSARAG-ի քարտուղարության աջակցությամբ և առաջնորդվում հատուկ այդ թիմերի համար ստեղծված ուղեցույցներով:

Սկսած 2005 թվականից՝ ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարությունը մասնակցում է INSARAG-ի կողմից կազմակերպվող միջոցառումներին: 2010 թվականից աշխատանքներ են տարվում միջազգային չափանիշներին համապատասխան քաղաքային որոնողափրկարարական թիմ ստեղծելու ուղղությամբ: 2011 թ. հայտ է ներկայացվել INSARAG-ի քարտուղարություն՝ արտաքին որակավորման վարժանքը 2015 թ. անցկացնելու համար:

Արտաքին որակավորումն անցնելու համար ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարության և Շվեյցարիայի միջազգային զարգացման և համագործակցության գործակալության հետ համագործակցության արդյունքում, 2013-2014 թթ. ընթացքում, ստեղծվել են 3 քաղաքային որոնողափրկարարական թիմեր (Երևանում, ՀՀ Շիրակի և Սյունիքի մարզերում), որոնց հատկացվել է միջազգային բոլոր չափանիշներին համապատասխանող գույք (2015 թ. նշված ծրագրի 2-րդ փուլում նախատեսվում է ստեղծել ևս 3 այդպիսի թիմ):

2014 թ. ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարությունը դիմել է Լեհաստանի պետական հրդեհային ծառայությանը՝ մենթորներով աջակցելու հարցում: Մենթորն արտաքին որակավորման գործընթացի ղեկավար է, ում, ըստ INSARAG-ի ուղեցույցի, պետք է վարձակալի որակավորմանը դիմած երկիրը: Արտաքին որակավորման գործընթացը տևում է 1-2 տարի, և մենթորի առկայությունը պարտադիր է: Դիմումի արդյունքում լեհական կողմը բացի մենթորական անհատույց աջակցությունը, համաձայնել է Լեհաստանում մի շարք դասընթացներ անցկացնել հայկական քաղաքային որոնողափրկարարական թիմի անդամների համար և տրամադրել գույք:

2015 թ. հայկական քաղաքային որոնողափրկարարական թիմի համար վերջին հնարավորությունն է որակավորում ստանալու համար, քանի որ INSARAG-ի քարտուղարության կողմից այլևս չի պլանավորվում անցկացնել նոր թիմերի արտաքին որակավորում:

2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը

INSARAG-ի արտաքին որակավորում ստանալու համար անհրաժեշտ է, որ քաղաքային որոնողափրկարարական թիմը բավարարի քարտուղարության կողմից ներկայացվող նվազագույն պահանջներին, երկիրը պետք է ունենա ժամանակակից գույքով հագեցված մի քանի թիմեր, որոնք նախապես պետք է անցնեն INSARAG-ի ներքին որակավորում, թիմերի ղեկավար կազմը պետք է մասնակցի INSARAG-ի քարտուղարության կողմից կազմակերպվող ամենամյա բոլոր միջոցառումներին, այնուհետև առաջադրի այդ թիմերից մեկը INSARAG-ի արտաքին որակավորմանը (ներքին և արտաքին որակավորման գործընթացն իրենից ներկայացնում է 36-ժամյա անընդհատ վարժանք): INSARAG-ին անդամակցությունը որոնողափրկարարական աշխատանքներ իրականացնող թիմերի համար մասնագիտական որակավորման բարձրագույն աստիճանն է:

Վերոնշյալ կատարված և պլանավորված միջոցառումների շնորհիվ ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարությունը Շվեյցարիայի միջազգային զարգացման և համագործակցության գործակալության և Լեհաստանի պետական հրդեհային ծառայության հետ համագործակցության շրջանակներում 2013-2015 թթ. ընթացքում ստացել և նախատեսում է ստանալ մոտավորապես 1,6 մլն ԱՄՆ-ի դոլարին համարժեք գույք.

- 2013-2014 թթ. - 770 000 ԱՄՆ-ի դոլարին համարժեք գույք՝ ներդնելով միայն 21 մլն դրամ 36-ժամյա վարժանքների նախապատրաստման և անցկացման համար.
- Մենթորական աջակցություն՝ Լեհաստանի պետական հրդեհային ծառայությունը հայկական թիմի արտաքին որակավորման համար նշանակել է 2 մենթոր՝ 2014-2015 թթ. համար (1 մենթորի տարեկան հոնորարը մոտավորապես 50 000 ԱՄՆ-ի դոլար է).

	• 2015 թ. նախատեսվում է ստանալ մոտ 700 000 ԱՄՆ-ի դոլարին համարժեք գույք՝ ներդնելով 50 մլն դրամ, որից 25 մլն-ն՝ INSARAG-ի արտաքին որակավորման վարժանքի նախապատրաստման և անցկացման համար, իսկ 25 մլն-ն՝ ներքին կարողությունների զարգացման համար:
24.	**Հայաստանի Հանրապետության հեռավոր և սահմանամերձ բնակավայրերում (ՀՀ Տավուշի մարզի Արծվաբերդի, Մովսեսի, Ազատամուտի և ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Խաչիկի գյուղական համայնքներում) 4 կամավորական հրշեջ-փրկարարական հենակետերի հիմնում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայաստանի Հանրապետության մարզերի հեռավոր և սահմանամերձ գյուղական բնակավայրերում ծագած արտակարգ իրավիճակների դեպքերին՝ բարդ ռելիեֆի և տարածքներն սպասարկող հրշեջ-փրկարարական ջոկատներից մեծ հեռավորության պատճառով, արձագանքումն իրականացվում է զգալի ուշացումներով: Որոշ դեպքերում արձագանքումն ընդհանրապես ապարդյուն է լինում, արդյունքում վտանգվում է բնակչության կյանքն ու առողջությունը՝ ստեղծելով անպաշտպանվածության զգացում: Դեռևս խորհրդային տարիներին մի քանի հարյուր հեռավոր գյուղական բնակավայրերի պաշտպանության նպատակով ստեղծվել և բավական արդյունավետ գործում էին մի քանի տասնյակ հրշեջ կամավորական խմբեր, որոնք դադարեցին գործել: Ինչպես ցույց է տալիս հրդեհների և այլ արտակարգ իրավիճակների դեպքերի բազմամյա վերլուծությունը, բնակավայրերը պահպանող հրշեջ-փրկարարական ջոկատներից 10-15 կմ-ից հեռու գտնվող գյուղական բնակավայրերում հրդեհներն ուղեկցվում են զգալի նյութական վնասներով: Արտասահմանյան զարգացած երկրներում կամավորականների հրշեջ հենակետերի թիվը մի քանի տասնյակ անգամ գերազանցում է պետական բյուջեի միջոցներով ծառայություն իրականացնող ստորաբաժանումների և պրոֆեսիոնալ հրշեջ-փրկարարների թիվը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** 2015 թվականին ՀՀ հեռավոր և սահմանամերձ բնակավայրերում՝ ՀՀ Տավուշի մարզի Արծվաբերդի, Մովսեսի, Ազատամուտի և ՀՀ Վայոց ձորի մարզի Խաչիկի գյուղական համայնքներում կունենանք կամավորական հրշեջ-փրկարարական 4 հենակետ: Նշված հեռավոր և սահմանամերձ գյուղական բնակավայրերի պահպանության համար կամավորական հրշեջ հենակետերի ստեղծումը հնարավորություն կտա էականորեն կրճատելու հրդեհների և այլ արտակարգ իրավիճակների դեպքերի արձագանքման ժամանակը, նվազեցնելու բնակչությանը պատճառվող նյութական վնասների չափը, բարելավելու բնակչության պաշտպանվածության վիճակը:
25.	**ՀՀ ՏԿԱԻՆ Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի ուսումնական բազայի և Փրկարար ծառայության Տավուշի ու Լոռու մարզային փրկարարական ստորաբաժանումների հրշեջ-փրկարարական տեխնիկայի և տեխնիկական զինվածության բարելավում՝ժամանակակից գույքի տրամադրում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարության Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի ուսումնական բազայի, ինչպես նաև Փրկարար ծառայության Տավուշի ու Լոռու մարզային փրկարարական վարչությունների ստորաբաժանումներում շահագործվող հրշեջ տեխնիկայի ավելի քան 95 տոկասն արտադրվել ու շահագործվում է 1980-ական թվականներին և պետք է դուրս գրված լինեին դեռևս 10-15 տարի առաջ: Ինչպես ֆիզիկապես, այնպես էլ բարոյապես մաշվածության պատճառով նրանք արտակարգ իրավիճակների վայր են հասնում ուշացումներով: Ավելին, ցանկացած շատ, թե քիչ լուրջ հրդեհի դեպքում հրշեջ ավտոմեքենաները

խափանվում են՝ պատճառ դառնալով նյութական չարդարացված վնասների և ծախսերի, ֆիզիկապես մաշված վիճակում են, կամ բացակայում են տեխնիկական զինվածության պարագաները:

2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը

Խնդրի լուծումը հնարավորություն կտա էականորեն կրճատելու արտակարգ իրավիճակների դեպքերի արձագանքման ժամանակը, նվազեցնելու պետությանը և քաղաքացիներին պատճառված նյութական վնասների չափը, բարելավելու ուսուցման գործընթացը, բնակչության պաշտպանվածության վիճակը, խնայելու զգալի ուժեր և միջոցներ:

ՀՀ ՏԿԱԻՆ Ճգնաժամային կառավարման պետական ակադեմիայի ուսումնական բազային և Փրկարար ծառայության Տավուշի ու Լոռու մարզային փրկարարական ստորաբաժանումներին հատկացվելու է հետևյալ գույքը՝

NN ը/կ	Անձնական գույք	ՔԱՆԱԿԸ		
		ՃԿՊԱ	Լոռի	Տավուշ
1.	փրկարարական կոշիկ	20	47	47
2.	համազգեստ	20	47	47
3.	ձեռնոց	20	47	47
4.	արմնկակալ	20	47	47
5.	գլխարկ	20	47	47
6.	սաղավարտ	20	47	47
7.	ծնկկալ	20	47	47
8.	խլացուցիչ, ականջակալ	20	4	47
9.	պաշտպանիչ ակնոց (S.S. 2589)	20	47	47
10.	ներքնակ	0	0	0
11.	ձմեռային բաճկոն	20	47	47
12.	պայուսակ	20	47	47
13.	քնապարկ	0	0	0
14.	գլխի լապտեր	20	47	47
15.	**Ժիլետ**	20	47	47
16.	ձմեռային շալվար	20	47	47
		280	**658**	**658**
NN ը/կ	**Ձեռքի գործիքներ**			
1.	Կռան/ կվալդ 4.5 կգ	2	2	2
2.	Կռան/ կվալդ 1.5 կգ	2	2	2
3.	Դարբնի հատիչ	2	2	2
4.	Լինգ՝ մեծ	5	5	5
5.	Մեխահան	2	2	2
6.	Մետաղասղոց	2	2	2
7.	Երկաթ կտրելու սղոց	4	4	4
8.	Սղոց՝ ռուսական	2	2	2

9.	սեպերի հավաքածու	0	0	0
10.	Բոլտ կտրիչ 80 սմ	1	1	1
11.	Բոլտ կտրիչ 50 մմ	1	1	1
1.	Բահ՝ ձնահյուսի	5	5	5
13.	Բահ՝ իր կոթով կլոր	0	0	0
14.	Բահ՝ իր կոթով, քառակուսի	0	0	0
15.	Բահ՝ ծալովի	2	2	2
16.	Մուրճ	0	0	0
17.	Աշխատանքային գործիքների գոտի	2	2	2
18.	Մեխ՝ տուփի մեջ	0	0	0
19.	Մետր՝ 8 մ	2	2	2
20.	Սահմանազատման ժապավեն (500մ)	3	3	3
21.	Ներկ՝ փչովի տուփի մեջ, 10 հատ (նարնջագույն անդրադարձիչ)	1	1	1
22.	Կացին	2	2	2
23.	Կացին՝ փոքր	0	0	0
24.	Գործիքների հավաքածու	1	1	1
25.	Առաջին օգնության հավաքածու	1	1	1
26.	Վնասվածքի օգնության հավաքածու	1	1	1
NN ը/կ	**Հրամանատարական շտաբի սարքավորումներ**			
1.	Վրան՝ անձնակազմի համար, 4-տեղանոց	6	13	13
2.	Վրան՝ ղեկավարման շտաբի համար՝ 5 650 x 5 600 x 3 000 mm GUMOTEX, rescue systems HF 28	1	1	1
3.	Վրան՝ պահեստի համար՝ 3 000 x 5 600 x 3 000 mm GUMOTEX, rescue systems HF 15	1	1	1
4.	Վրան՝ առաջին օգնության համար՝ 3 000 x 5 600 x 3 000 mm GUMOTEX, rescue systems HF 1	1	1	1
5.	Վրան՝ խոհանոցային և խորհրդակցությունների՝ 8 300 x 5 600 x 3 000 mm GUMOTEX, rescue systems HF 42.4	1	1	1
6.	Տենտ՝ էլեկտրական սարքավորումների, տեխնիկայի համար	4	4	4
7.	Վրան՝ նախնական մաքրման Լյուբավա СТЕЛЛАЖНАЯ ПАЛАТКА ДЛЯ ПРЕДВАРИТЕЛЬНОЙ ДЕКОНТАМИНА ИИ PSP DK 38 5.2մx6մ	1	1	1
8.	Աթոռ (ծալովի)	30	30	30
9.	Սեղան (ծալովի)	15	15	15
10.	Վրան՝ պահեստի համար СТЕЛЛАЖНАЯ ПАЛАТКА PSP DK 38 3մx4մ	1	1	1
11.	Վրանների տաքացման սարքավորումներ Тепловая пушка непрямого нагрева дизельная Master BV 110 E	3	3	3

12.	Ջրի տաքացման սարք (165,000 BTU G2S Water Heater with Solution Injection)	1	1	1
NN ը/կ	**Որոնողական սարքավորումներ**			
1.	Աուդիո փրկարարական սարք	1	1	1
2.	Տեսողական փրկարարական սարք (System 951 - All-in-One Search System/	1	1	1
	Հիդրավլիկ սարքավորումներ			
NN ը/կ	Հիդրավլիկ պոմպ **SR 20PT 2**	1	1	1
1.	Հիդրավլիկ պոմպի խողովակներ 20-25մ **HR 4520 COB**	1	1	1
2.	Հիդրավլիկ դանակ **CU 4055**	1	1	1
3.	Հիդրավլիկ աքցան **CT 4150C**	1	1	1
4.	Հիդրավլիկ լայնացիչ **SP4260**	1	1	1
5.	Հիդրավլիկ ամբարձիչ **RAM RA 4332 C**	1	1	1
6.	Հիդրավլիկ ջարդիչ սարք **cc 20c**	1	1	1
7.	Հիդրավլիկ ձեռքի պոմպ HTT 1800	1	1	1
8.	Հիդրավլիկ գործիքների սպասարկման հավաքածու	1	1	1
NN ը/կ	**Պնեվմատիկ սարքավորումներ**			
	Կոմպրեսոր՝ շարժական	1	1	1
	Կոմպրեսորի /Ֆիլտեր քարթրիջ	5	5	5
1.	Բարձիկ՝ օդային SFB-K 11/17	1	1	1
2.	Բարձիկ՝ օդային SFB-K 31/18	1	1	1
3.	Բարձիկ՝ օդային SFB-K 54/45	1	1	1
4.	Օդային բարձիկի ճմշումը կարգավորող հավաքածու	1	1	1
5.	Արտահոսքի կանխման հավաքածու՝ կոնաձև, բրգաձև և այլն	1	1	
6.	Օդային բարձիկի սպասարկման գործիքային հավաքածու	1	1	1
NN ը/կ	**Լեռնագնացի սարքավորումներ**			
	Ստատիկ պարան 90մ(13մմ)	0	0	0
1.	Ստատիկ պարան 6 մ (13 մմ)	0	0	0
2.	Ալպինիստական ամրագոտի	5	5	5
3.	ID վայրէջքի հարմարանք	2	2	2
4.	Սարք՝ ապահովության GRIGRI	5	5	5
5.	Ստոպ դեսցենդեր	2	2	2
6.	Ճախարակ Duble	5	5	5
7.	Ճախարակ Single	5	5	5
8.	Ճախարակ ROLLCAB	2	2	2
9.	Ճախարակ TANDEM	4	4	4

10.	Պարանի պաշտպանիչ	20	20	20
11.	Տուժածի ամրագոտի	4	4	4
12.	Կառաբին D	12	12	12
13.	Անկեռ 12 մմ (լրակազմ)	20	20	20
14.	Անկեռ 10 մմ	0	0	0
15.	Փրկարարական ձեռնոց	12	12	12
16.	Եռոտանի (լրակազմ)		1	1
	Գործիքներ՝ ներքին այրման շարժիչով			
NN ը/կ	Շղթայավոր սղոց՝ բետոնի **ICS 695GC**	1	1	1
1.	Ջրի պոմպ **TVM70**	2	2	2
2.	Շղթայավոր սղոցի սղոց **EuroMax-35**	5	3	3
3.	Շղթայավոր սղոցի շղթայի ուղղորդիչ **ICS 16' 71600**	1	1	1
4.	Շղթայավոր սղոց՝ փայտի	2	2	2
5.	Շղթայավոր սղոցի շղթա	8	4	4
6.	Շղթայավոր սղոցի շղթայի ուղղորդիչ	2	2	2
7.	Սկավառակային սղոց **Partner 1250**	1	1	1
8.	Ջրի պոմպ **TVM60**	0	0	0
9.	Սկավառակային սղոցի դիսկեր՝ ալմաստե սեգմենտավոր	4	2	2
	Սկավառակային սղոցի դիսկեր՝ մետաղ կտրող	6	4	4
	Հաղորդակցման սարքավորումներ			
NN ը/կ	Ռադիոկայան շարժական **ICOM IC5023H**	2	2	2
1.	**Ռադիոկայան՝ ICOM IC5023H, YUE BL 150-3, ալեհավաքով**	2	2	2
2.	Տպիչ **Canon pixma MG 5340**	1	1	1
3.	Նավիգատոր **Garmin GPSMAP62s**	2	2	2
4.	Դյուրակիր համակարգիչ **Toshiba Satellite C855-22U**	2	2	2
5.	Դյուրակիր ռադիոկայան **ICOM IC F3002**	10	10	10
	Այլ			
NN ը/կ	Ալյումինե արկղ **1200x800x600mm**	5	5	5
1.	Ալյումինե արկղ **1100x700x500mm**	5	5	5
2.	Ալյումինե արկղ **1000x600x400mm**	5	5	5
	Էլեկտրական սարքավորումներ			
1.	Լուսարձակ՝ շարժական, կոշտ աշտարակով	2	2	2
2.	Երկարացման լար	6	6	6
3.	Լուսային աշտարակ	1	1	1

4.	Բաշխիչ	0	0	0
5.	Էլեկտրական գործիքների հավաքածու	1	1	1
6.	Հորատիչ	1	1	1
7.	Սկավառակավոր կտրիչ	1	1	1
8.	Գայլիկոնների հավաքածու	1	1	1
9.	Էլ. հորատիչի ալմաստե սեգմենտավոր հորատման հարմարանք	2	2	2
	Էլ. հորատիչի ալմաստե սեգմենտավոր հորատման հարմարանքի փոխանցման դետալ			
10.	լապտեր	6	6	6
11.	պլազմային էլեկտրակտրիչ	1	1	1
12.	էլեկտրական շաղափ (մարտկոցով)	1	1	1
13.	օդափոխման սարք			

Հայաստանի Հանրապետության բնապահպանության նախարարություն

26. Սևանա լճում էնդեմիկ ձկնատեսակների տեղում բնական ցիկլի վերականգնում

1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)

«Սևանա լճում էնդեմիկ ձկնատեսակների տեղում բնական ցիկլի վերականգնում» գերակա խնդրի իրականացումը բխում է «Սևանա լճի մասին» և «Սևանա լճի էկոհամակարգերի վերա-կանգնման, պահպանության, վերարտադրման և օգտագործման միջոցառումների տարեկան և համալիր ծրագրերը հաստատելու մասին» ՀՀ օրենքներից, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2010 թ. հունիսի 24-ի «Հայաստանի Հանրապետության Նախագահին առընթեր Սևանա լճի հիմնահարցերի հանձնաժողովի 2009 թվականի աշխատանքային ծրագրին համապատասխան մշակված և Հայաս-տանի Հանրապետության Նախագահին առընթեր Սևանա լճի հիմնահարցերի հանձնաժողովի գրու-թյուններով ներկայացված միջոցառումների ժամանակացույցը հաստատելու մասին» N 876-Ն որոշման հավելվածի 3-րդ կետից, համաձայն որի ՀՀ պետական բյուջեից Սևանա լճի էնդեմիկ ձկնատեսակների պաշարների համալրման ծրագրի իրականացման ֆինանսավորումը նախատեսվել է տարեկան 60 մլն դրամ գումարի չափով:

Ծրագրի նպատակն է օգտագործելով «Սևան» ազգային պարկի բնական ռեսուրսները, ապահովել Սևանա լճի էնդեմիկ ձկնատեսակների, մասնավորապես, Գեղարքունի (Salmo ishkhan Gegharquni) և Ամառային իշխան (Salmo ishkhan Aestivalis) տեսակների կանոնավոր արհեստական վերարտադրու-թյունը: Համաձայն ծրագրի՝ նշված ձկնատեսակների մայրական կազմը պարբերաբար պետք է որսվի 2012 թ.-ին «Սևան» ազգային պարկ» ՊՈԱԿ-ի կողմից կառուցված ստացիոնար որսաթակարդների (թարփերի) միջոցով: Որսված մայրական կազմը պահպանվելու է «Սևան» ազգային պարկի կամ պահ-պանական գոտու տարածքում գտնվող բնական աղբյուրներից սնվող սառնորակ լճակներում՝ դրանցից պարբերաբար ձկնկիթ ստանալու համար: Ձկնկիթի բեղմնավորման, ինկուբացիայի և մանրաձկան աճեցման համար նախատեսվում է կառուցել ձկնաբուծարանի շինություն 60 քառ. մ և բաց ջրավազան 250 քառ. մ՝ Սևանի Գեղարքունի և Ամառային իշխան էնդեմիկ ձկնատեսակների պոպուլյացիայի համալրման նպատակով:

2015 թ. ընթացքում նախատեսվում է մոտավորապես 400.0 հազ. հատ մանրաձկան աճեցում և բաց թողում Սևանա լիճ:

2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը

Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվում է ապահովել Սևանի էնդեմիկ ձկնատեսակների, մասնավորապես, Գեղարքունի և Ամառային իշխան տեսակների մշտական արհեստական

	վերարտադրությունը՝ Սևանա լճի ձկնային պաշարները համալրելու համար: Այս ծրագրի արդյունքում հնարավոր կլինի Սևանի իշխանի մանրաձկան համալրման գործընթացը կազմակերպել բացառապես Սևանի ավազանում վերարտադրված մանրաձկներով, որն ունենալու է բարձր էֆեկտիվություն:
27.	**«Դիլիջան» ազգային պարկի 2015-2019 թթ. կառավարման պլանի մշակում» ծրագրի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** «Դիլիջան» ազգային պարկի կառավարման պլանի մշակում» գերակա խնդրի իրականացման անհրաժեշտությունը ծագել է նախորդ՝ «Դիլիջան» ազգային պարկի կառավարման պլանի 2004-2006 թթ. ընթացքում ՀՀ բնապահպանության նախարարության Բնական պաշարների կառավարման և չքավորության նվազեցման ծրագրի շրջանակներում՝ Գլոբալ էկոլոգիական հիմնադրամի տրամադրած դրամաշնորհի միջոցներով մշակված, 2011 թ. գործողության ժամկետի ավարտման և դեռևս առկա մի շարք հիմնախնդիրների հետ, որոնք զգալիորեն խոչընդոտում են կառավարման գործընթացների արդյունավետ իրականացմանը և անբավարար են գիտական ուսումնասիրությունների իրականացման համար, որոնք իրենց հերթին հիմք են հանդիսանում կառավարման վերաբերյալ որոշումների ընդունման համար: Կառավարման պլանի բացակայության պատճառով թերի է իրականացվում մոնիթորինգի համակարգի գործունեությունը, որի պատճառով ամբողջությամբ չեն վերահսկվում կենսաբազմազանության վիճակի զարգացման միտումները և հետևողականորեն չեն գնահատվում տարբեր ճնշումների ազդեցությունն ազգային պարկի տարածքների վրա: Կառավարման պլանի շրջանակներում կատարված աշխատանքները գնահատելու և նշված հիմնախնդիրները լուծելու համար անհրաժեշտ է վերանայել ու մշակել «Դիլիջան» ազգային պարկի կառավարման նոր պլան և դրանում ներառել երկարաժամկետ գործողությունների ծրագիր (օպերացիոն պլան)՝ կառավարման վերաբերյալ որոշումներն իրագործելու նպատակով: Ծրագիրն իրականացվում է Կովկասի բնության հիմնադրամի կողմից հատկացված դրամաշնորհի ֆինանսական միջոցների հաշվին: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** «Դիլիջան» ազգային պարկի կառավարման պլանի մշակման արդյունքում կընդունվի երկարաժամկետ գործողությունների ծրագիր (օպերացիոն պլան)՝ կառավարման վերաբերյալ որոշումներն իրագործելու նպատակով, ինչպես նաև կամրապնդվի մոնիթորինգի համակարգը, որի արդյունքում կգնահատվի և կվերահսկվի կենսաբազմազանության վիճակը:
28.	**«Որոտան գետի ջրավազանի ջրավազանային կառավարման պլանի մշակում» ծրագրի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** «Որոտան գետի ջրավազանի ջրավազանային կառավարման պլանի մշակում» ծրագրի իրականացումը նպատակաուղղված է հավասարակշռելու ջրօգտագործողների՝ ներառյալ համայնքների, էներգետիկայի, արդյունաբերության և գյուղատնտեսության փոխկապակցված փոխհարաբերությունները: Պլանի մշակումը նպաստելու է ջրային ռեսուրսի արդյունավետ կառավարմանը և պահպան-

	մանը, ինչպես նաև ջրային ռեսուրսի խնայողությանը, ջրի ազգային ու ռազմավարական պաշարների պահպանմանը և ավելացմանը: «Որոտան գետի ջրավազանի ջրավազանային կառավարման պլանի մշակում» ծրագիրն իրականացվելու է USAID միջազգային կազմակերպության ֆինանսական աջակցությամբ: Ծրագրի մշակումը և իրագործումը հնարավորություն կտա ըստ ոլորտների և նպատակայնության գնահատելու ջրային ռեսուրսների առաջարկը և պահանջարկը, բացահայտելու Որոտան գետի ջրավազանում ցանկալի վիճակին հասնելուն ուղղված միջոցառումները: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Կառավարման ծրագրի կիրառման արդյունքում կկարգավորվեն ջրային ռեսուրսների առաջարկի և պահանջարկի խախտված հարաբերությունները, ինչը կբերի ջրային ռեսուրսի արդյունավետ կառավարմանը, ինչպես նաև ջրային ռեսուրսի խնայողությանը, ջրի ազգային ու ռազմավարական պաշարների ավելացմանը:
29.	**«Արարատյան դաշտի ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի պաշարների վերականգնմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում» ծրագրի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** «Արարատյան դաշտի ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի պաշարների վերականգնմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում» գերակա խնդրի իրականացման անհրաժեշտությունը ծագել է Արարատյան դաշտի ջրային ռեսուրսների գերշահագործման արդյունքում զգալի նվազած ջրաելքերի հիմնախնդրի հետ: Արարատյան դաշտի ստորերկրյա ջրերի ճնշումային գոտու տարածքը (1984 թ. դրությամբ 32.8 հազ. հա) 2013 թ. նվազել է շուրջ 3 անգամ, ինչը հետևանք է ստորերկրյա ջրային ռեսուրսների ոչ արդյունավետ օգտագործման, ինչպես նաև խորքային հորերի ոչ տնտեսվար շահագործման: Ներկայումս ՀՀ բնապահպանության նախարարության կողմից ՀՀ Արարատի և Արմավիրի մարզերում իրականացվում են կոնսերվացման և լուծարման աշխատանքներ, ինչն էլ նախատեսված է շարունակել հետագայում: Նշված աշխատանքների իրականացումը նպաստելու է Արարատյան դաշտավայրում ջրային ռեսուրսների հյուծման կրճատմանը, շահագործման արդյունավետությանը և ջրային ռեսուրսների ծավալների վերականգնմանը: Կոնսերվացման աշխատանքները կիրականացվեն նաև նախկինում ինքնաշատրվանած, այժմ՝ բացասական հորիզոնի վերածված, խորքային հորերում: Միաժամանակ, ջրառի վերահսկման նպատակով նախատեսվում է կիրառել մեկ կամ երկու տնտեսությունում ջրառի քանակի արձանագրման և դրանք առցանց տեղափոխման և գրանցման ավտոմատացված համակարգի պիլոտային ծրագիր: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** ՀՀ Արարատի և Արմավիրի մարզերում ապօրինի և (կամ) չշահագործվող խորքային հորերի լուծարման և կոնսերվացման աշխատանքների իրականացումը կնպաստի ՀՀ Արարատի և Արմավիրի մարզերի ստորերկրյա ջրերի ճնշումային հորիզոնների վերականգնմանը, ճնշումային գոտու մեծացմանը, ինչպես նաև ջրօգտագործման խնդիրների կարգավորմանը, ջրառաջարկի և ջրապահանջի հավասարակշռության ապահովմանը:

Հայաստանի Հանրապետության քաղաքաշինության նախարարություն	
30.	**Հայաստանի Հանրապետությունում կիսակառույցների շինարարության ավարտման և հետագա օգտագործման ծրագրի մշակում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հանրապետությունում առկա անավարտ օբյեկտների հիմնական մասի շինարարական աշխատանքներն սկսվել են 1990-ական թվականներին և մնացել են անավարտ: Երկար տարիներ անավարտ օբյեկտները՝ մթնոլորտային տարբեր ազդեցությունների պայմաններում առանց կոնսերվացման մնալով ձեռք են բերել տարբեր վթարայնության աստիճաններ: Քաղաքաշինական տեսակետից առկա է ոչ բարենպաստ միջավայր՝ զգալի մակերես զբաղեցնող կառուցապատման տարածքները ներկայումս չեն օգտագործվում: Հայաստանի Հանրապետությունում կիսակառույցների շինարարության ավարտման և հետագա օգտագործման ծրագրի նպատակն է հանրապետությունում առկա կիսակառույցների շինարարությունն ավարտին հասցնելը և դրանց նպատակային օգտագործման համար առաջարկություններ ներկայացնելը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Հայաստանի Հանրապետությունում կիսակառույցների շինարարության ավարտման հետագա օգտագործման ծրագրի մշակմամբ ակնկալվող արդյունք՝ • բնակավայրերի քաղաքաշինական բնութագրերի բարելավում • քաղաքաշինության ոլորտում գործարար միջավայրի ակտիվացում • սոցիալական բնակարանների ապահովում (բնակարանային ապահովման պետական աջակցության ծրագրեր):
31.	**Աղետի գոտու բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովմանն ուղղված պետական աջակցության ծրագրի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ կառավարության ծրագրով (ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մայիսի 19-ի N 511-Ա որոշում, 2.2.6-րդ կետ, տասներկուերորդ պարբերություն) նախատեսված՝ աղետի գոտու բնակավայրերում 2008 թվականին մեկնարկած՝ երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային ապահովմանն ուղղված պետական աջակցության ծրագրի շարունակական իրականացում: ՀՀ Շիրակի, Լոռու և Արագածոտնի մարզերի բնակավայրերում համապատասխան համայնքների ղեկավարների կողմից սահմանված կարգով հաշվառված և 2015 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ ծրագրի շահառու ճանաչված 5350 ընտանիքներից 2008-2014 թվականներին իրականացված ծրագրերի շրջանակներում լուծվել են 4152 ընտանիքների բնակարանային խնդիրները: Դրա հետ մեկտեղ, ՀՀ կառավարության 2014 թվականի նոյեմբերի 19-ի N 1155-Ն որոշմամբ ՀՀ Շիրակի մարզպետարանին հատկացված 1.5 մլրդ դրամ միջոցների հաշվին 215 ընտանիքի հնարավորություն կընձեռվի 2015 թվականի ընթացքում հոգալու իրենց բնակարանային խնդիրը: Արդյունքում, դեռ լուծում է պահանջում մնացած 983 ծրագրի շահառու ճանաչված ընտանիքների բնակարանային խնդիրը, որի լուծմանը նախատեսվում է անդրադառնալ փուլային մոտեցման կիրառմամբ՝ 2015-2016 թվականներին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** 2015 թվականի ընթացքում ՀՀ Շիրակի և Լոռու մարզերի բնակավայրերում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային լուծման նպատակով պետական աջակցությամբ իրականացվող բնակապահովման ծրագրի շահառու ճանաչված 410 ընտանիքների բնակարանային

	խնդիրների լուծում, որոնցից՝ - Գյումրի և Վանաձոր քաղաքներում 244 ընտանիքների (Գյումրի՝ 230 և Վանաձոր՝ 14)՝ բնակարան (բնակելի տուն) ձեռք բերելու համար բնակարանների գնման վկայագրերի միջոցով ֆինանսական աջակցության տրամադրմամբ (2-րդ փուլի ծրագիր). - Ախուրյանի համայնքում 137 ընտանիքների, որոնցից 104 ընտանիքների՝ համայնքում կառուցվող 3 բազմաբնակարան շենքերից բնակարանների հատկացմամբ և 33 ընտանիքներինը՝ բնակարան (բնակելի տուն) ձեռք բերելու համար բնակարանների գնման վկայագրերի միջոցով ֆինանսական աջակցության տրամադրմամբ. - ՀՀ Լոռու մարզի գյուղական բնակավայրերում մոտավորապես 20 ընտանիքների՝ շինարարության ընթացքում գտնվող բնակելի տների շինարարական աշխատանքների ավարտմամբ. - աղետի գոտու գյուղական բնակավայրերում դատական կարգով բնակապահովման իրենց իրավունքը վերականգնած և մեկ սենյակի հավակնող 9 ընտանիքների (յուրաքանչյուրին 3.0 մլն դրամ չափով) ուղղակի ֆինանսական աջակցության տրամադրմամբ: Ընդ որում, գերակա խնդրի լուծման արդյունքում ակնկալվում է ապահովել Գյումրի և Վանաձոր քաղաքներում, ինչպես նաև Ախուրյանի համայնքում երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների բնակարանային խնդիրների լուծման նկատմամբ ձևավորված պետական պարտավորությունների ամբողջական կատարումը:
32.	**Բազմաբնակարան շենքի ոչ բնակելի տարածքների (տանիք, նկուղ) վերակառուցման, նորոգման ուղղությամբ համակարգված մեխանիզմների ներդրման վերաբերյալ առաջարկությունների մշակում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Ներկայումս հանրապետությունում առկա է մոտավորապես 19 հազար բազմաբնակարան շենք՝ մոտ 435 հազար բնակարաններով: Նշված բնակարաններից 96 տոկոսը սեփականաշնորհված է և սեփականության իրավունքով պատկանում են քաղաքացիներին: Բազմաբնակարան շենքերի 76 տոկոսը կառավարվում են շենք-շինությունների սեփականատերերի կողմից ստեղծված կառավարման մարմինների միջոցով: ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 224-րդ և «Բազմաբնակարան շենքի կառավարման մասին» ՀՀ օրենքի 6-րդ հոդվածներով սահմանված՝ բազմաբնակարան շենք-շինությունների սեփականատերերին ընդհանուր բաժնային սեփականության իրավունքով պատկանող գույքից կարևորվում են շենքի ենթակառուցվածք հանդիսացող տանիքների և նկուղների պահպանման խնդիրները, քանի որ դրանց բավարար վիճակով է պայմանավորված բազմաբնակարան շենքի ընդհանուր տեխնիկական վիճակը: Սակայն, տանիքների և նկուղների կապիտալ և ընթացիկ նորոգման համար պահանջվող ներդրումների ծավալի մեծությունը քիչ իրատեսական է դարձնում այդ աշխատանքները միայն սեփականատերերի միջոցներով իրականացնելը, ինչի պարագայում արդիական է դառնում այդ ուղղությամբ ֆինանսավորման այլ աղբյուրների ներգրավման և աշխատանքների իրականացման համակարգված մեխանիզմների վերաբերյալ առաջարկությունների մշակումը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Բազմաբնակարան շենքի կառավարման ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտի և նորմատիվատեխնիկական փաստաթղթերի ուսումնասիրություն՝ գերակա խնդրի լուծման նպատակով կարգավորման ենթակա հարցերի վերհանում: Ուսումնասիրության արդյունքների հիման վրա բազմաբնակարան շենքի ոչ բնակելի տարածքների (տանիք, նկուղ) վերակառուցման, նորոգման ուղղությամբ համակարգված մեխանիզմների մշակում և համապատասխան առաջարկությունների ներկայացում:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտե	
33.	**ՀՀ համայնքների սահմանների ամրացում և (ՎԻ ՋԻ ԷՍ-84) «WGS – 84» համակարգի ամբողջական ներդրման ավարտում, որից հնարավորություն կունենան օգտվելու այլ մարմիններ և անձինք** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** «WGS-84» (Վի Ջի Էս-84) գեոդեզիական կոորդինատային համակարգում մեկ միասնական քարտեզագրական հիմքի ստեղծումն անհրաժեշտ է տնտեսության տարբեր բնագավառների (քաղաքաշինական, բնապահպանական, արդյունաբերության, կադաստրի, տարածքների պլանավորման, գյուղատնտեսական հողերի հաշվառման, հողերի միավորման, հողերի արդյունավետ օգտագործման և գոտևորման սխեմաների կազմման, վարչատարածքային միավորների (համայնքների) սահմանների ամրացման, վարչական և տնտեսական գործունեության, մելիորացիայի, երկրաբանական հետախուզական աշխատանքների, անտառտնտեսության և այլն) խնդիրների լուծման, օգտագործողների լայն շրջանակների համար բաց հրատարակման տեղագրական և կադաստրային քարտեզների հասանելիության ապահովման, ինչպես նաև մեկ միասնական քարտեզագրական հիմքի ստեղծման համար: Այդ նպատակով 2009 թվականին Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից որպես գերակա խնդիր էր սահմանվել Հայաստանի Հանրապետության պետական մասշտաբային շարքի տեղագրական և կադաստրային քարտեզների տեղափոխումը «WGS-84» (Վի Ջի Էս-84) համաշխարհային գեոդեզիական կոորդինատային համակարգ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** ՀՀ Արագածոտնի մարզի 61, ՀՀ Արարատի մարզի 27 և ՀՀ Արմավիրի մարզի 14 համայնքներին վարչական սահմաններից դուրս գտնվող հողերից համայնքներին հատկացված տարածքների՝ Հայաստանի Հանրապետության պետական մասշտաբային շարքի տեղագրական և կադաստրային քարտեզների տեղափոխումը «WGS-84» (Վի Ջի Էս-84) համաշխարհային գեոդեզիական կոորդինատային համակարգ: Աշխատանքն ավարտելուց հետո սահմանված կարգով տրամադրվում է համայնքներին:
34.	**ՀՀ պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմինների (շահառուների) համար բազային երկրատեղեկատվական համակարգի քարտեզագրական հիմքի ստեղծում Գյումրի քաղաքում (1396.1 հա)** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Աշխատանքները ներառում են թվային քարտեզագրական հիմքի ստեղծում և անհրաժեշտ տվյալների հավաքագրում՝ տեղագրական և կադաստրային քարտեզների ու հատակագծերի հիման վրա: Գյումրիի համայնքի բազային երկրատեղեկատվական համակարգի 1:2000 մասշտաբի քարտեզագրական հիմքի ստեղծման նպատակով իրականացվելու են հետևյալ միջոցառումները՝ ա. համայնքի և հեռանկարային զարգացման նպատակով նախատեսված տարածքի համար ստեղծվելու են 1:2000 մասշտաբի տեղագրական և կադաստրային թվային համադրված հատակագծերը, որոնց համար հիմք են հանդիսանալու 2001-2003 թվականների ընթացքում ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի կողմից ստեղծված 1:500 և 1:2000 մասշտաբի թվային կադաստրային քարտեզները: Դրանց վրա իրականացվելու են քաղաքի 1:2000 մասշտաբի հատակագծերի թարմացման, ռելիեֆի, տեղագրական տարրերի ստեղծման, տեղագրական հանույթների կազմման ու թվայնացման աշխատանքները,

	բ. անհրաժեշտ է զգալի փոփոխություններ կրած տարածքներում (ակտիվ կառուցապատման գոտիներում) կատարել 1:2000 մասշտաբի տեղագրական նոր հանութագրում, գ. տարածքի ստորգետնյա մայրուղային հաղորդակցուղիների հանութագրում և համաձայնեցում շահագործող կազմակերպությունների հետ, դ. բազային երկրատեղեկատվական համակարգի համար անհրաժեշտ թեմատիկ շերտերի ստեղծում և բոլոր տարրերի տեքստային տվյալների մուտքագրում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գյումրի համայնքի բազային երկրատեղեկատվական համակարգի 1:2000 մասշտաբի քարտեզագրական հիմքի ստեղծում: Աշխատանքներն ավարտելուց հետո հաջորդ փուլով նախատեսվում է պետական մարմինների (շահառուների) միջև ինտեգրացիոն պրոցեսների կազմակերպում և դրանց ամբողջացումը ՀՀ գեոպորտալի մեջ:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր միջուկային անվտանգության կարգավորման պետական կոմիտե	

35.	**Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման 1-ին փուլի աշխատանքների արդյունքների վերլուծում և գնահատում**
	
	1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)
	
	Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետը լրանում է 2016 թվականին: Էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման աշխատանքները պետք է իրականացվեն երկու փուլով՝ համաձայն ՀՀ կառավարության 2012 թվականի օգոստոսի 23-ի «Հայկական ԱԷԿ-ի N 2 էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման նկատմամբ պահանջները հաստատելու մասին» N 1085-Ն որոշման:
	Նշված աշխատանքների ընթացքում ատոմային էներգիայի օգտագործման բնագավառը կարգավորող մարմինը (այսուհետ՝ կարգավորող մարմին) առաջին փուլի լիցենզավորման ընթացքում՝
	• հավանություն է տալիս շահագործող կազմակերպության կողմից ներկայացված համալիր հետազոտման ենթարկվող էներգաբլոկի անվտանգության I, II և III դասերի տարրերի ցանկին.
	• վերլուծում և գնահատում է համալիր հետազոտման աշխատանքների ծրագրերը.
	• վերլուծում և գնահատում է շահագործող կազմակերպության կողմից կարգավորող մարմին ներկայացված առաջին փուլի աշխատանքների արդյունքներն ամփոփող փաստաթղթերը՝
	  ○ էներգաբլոկի համալիր հետազոտման մասին հաշվետվությունը,
	  ○ ատոմային էներգիայի օգտագործման բնագավառի իրավական ակտերի պահանջներից էներգաբլոկի նախագծի և փաստացի վիճակի շեղումների վերլուծության մասին հաշվետվությունը,
	  ○ շահագործման լրացուցիչ ժամկետին էներգաբլոկի նախապատրաստման ծրագիրը.
	• հավանություն է տալիս առաջին փուլի աշխատանքների արդյունքներին կամ շահագործող կազմակերպությանը ներկայացնում է լրացուցիչ աշխատանքների իրականացման պահանջ:

	2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը Կարգավորող մարմնի հավանության հիման վրա հաստատվում է էներգաբլոկի շահագործման նախագծային ժամկետի երկարացման տեխնիկական հնարավորությունը, և շահագործող կազմակերպությունն իրավունք է ստանում իրականացնել էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարացման երկրորդ փուլի աշխատանքները: Տեխնիկական հնարավորոյթունների անբավարար լինելու դեպքում շահագործող կազմակերպությունը որոշում է ընդունում լրացուցիչ հետազոտություններ իրականացնելու կամ էներգաբլոկը շահգործումից հանելու վերաբերյալ:
Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտե	
36.	**«Ջրամբարաշինության և ենթակառուցվածքների արդիականացման ծրագրերի նախապատրաստում» գերակա խնդրի** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Նոր ջրամբարների շինարարության և առկա ենթակառուցվածքների արդիականացումը ջրային տնտեսության ոլորտում կենսական նշանակություն ունի՝ կապված ջրային ռեսուրսների կուտակման, արդյունավետ բաշխման, ինչպես նաև համակարգի ընդհանուր շահագործման հետ: Ջրամբարների և առկա ենթակառուցվածքների արդիականացման նպատակով անհրաժեշտ է համապատասխան դոնոր կազմակերպությունների հետ վարել բանակցություններ՝ նոր ներդրումային ծրագրերի իրականացման շուրջ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ջրամբարաշինության միջոցով հնարավորություն կստեղծվի ապահովելու ոռոգման համակարգերի սպասարկման տարածքում ընդգրկված և լրացուցիչ ոռոգելի հողերի ջրամատակարարման համար անհրաժեշտ ջրի քանակը: Միաժամանակ՝ նշված գերակա խնդրի լուծումն անհրաժեշտ նախադրյալներ կստեղծի ջրային համակարգերի օգտագործման արդյունավետության բարձրացման և կայուն զարգացման համար:
37.	**ՀՀ խմելու ջրի ոլորտում բարեփոխումների գործողությունների ծրագրի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է ջրային տնտեսության ոլորտում պետական-մասնավոր գործընկերության զարգացմանն ուղղված ջրային համակարգերի կառավարման արդյունավետության հետագա բարձրացմամբ, ջրային ոլորտի հետագա զարգացման ռազմավարական ծրագրերի մշակմամբ: ՀՀ ջրային օրենսգրքի 49-րդ հոդվածով սահմանվում են ջրային համակարգի օգտագործման իրավունքի փոխանցման ձևերը: Խմելու ջուր մատակարարող կազմակերպությունների կողմից սպասարկվող ջրային համակարգերի օգտագործման իրավունքի փոխանցման ձևի որոշումը և հետագա գործընթացի կազմակերպումը հնարավորություն կտան ապահովելու ջրային համակարգում մասնավոր կազմակերպման շարունակականության գործընթացը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Խմելու ջուր մատակարարող կազմակերպությունների մասով հնարավոր կլինի ջրային համակարգերի օգտագործման իրավունքի փոխանցման շարունակման գործընթացը: Առաջարկվող լուծումները հնարավորություն կտան բաժանորդներին մատուցվող ծառայությունների որակի բարձրացմանը, հուսալիության ապահովմանը, ջրամատակարար ընկերությունների ֆինանսական կայունությանը: Միաժամանակ, նշված գերակա խնդիրը նպատակաուղղված է ջրամատակարարման և ջրահեռացման ոլորտում իրականացվող բարեփոխումների շարունակմանը, ջրային համակարգերի կառավարման գործում մասնավոր հատվածի հետ համագործակցության խորացմանը և սպառողներին մատուցվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծառայությունների որակի ու արդյունավետության բարձրացմանը:

Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարության միգրացիոն պետական ծառայություն	
38.	**Օտարերկրյա պետություններում գտնվող ՀՀ քաղաքացիների համար Հայաստան վերադարձի վերաբերյալ իրենց հուզող հարցերը ժամանակակից էլեկտրոնային կապիուղիներով պետական իրավասու մարմիններին ուղղելու հնարավորության ապահովում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Ներկայումս ազատ տեղաշարժի սահմանադրական իրավունքի իրացման պայմաններում այլ երկրներում գտնվելու կամ բնակվելու հանգամանքով պայմանավորված՝ ՀՀ քաղաքացիների մի զգալի հատված զրկված է ՀՀ-ում բնակվող քաղաքացիներին հավասար իրավունքով հայաստանյան պետական մարմիններին դիմելու հնարավորությունից: Հայաստանի Հանրապետություն վերադարձի և կայուն վերահաստատման գործընթացների վերաբերյալ համապատասխան տեղեկատվության, ինչպես նաև սեփական խնդիրների հետ կապված պետական մարմիններին ուղղակիորեն դիմելու սահմանափակ հնարավորությունը և դրանով պայմանավորված անորոշությունը բացասաբար են անդրադառնում հայրենիք կամավոր վերադարձի որոշման ընդունման գործընթացին: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ակնկալվում է օտարերկրյա պետություններում գտնվող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիների համար ստեղծել վերադարձի վերաբերյալ հարցերով հայաստանյան պետական մարմիններին ժամանակակից էլեկտրոնային կապուղիներով դիմելու և սահմանված ժամկետներում իրենց հուզող հարցերի պատասխանների ստացման հնարավորություն:
Հայաստանի Հանրապետության սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարություն	
39.	**Երիտասարդական քաղաքականության մասնակցային գործընթացի խթանում և զարգացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Միջազգային փորձը վկայում է, որ երիտասարդական քաղաքականության մշակման և իրականացման արդյունավետությունը որոշակիորեն պայմանավորված է երիտասարդական աշխատանք իրականացնող, երիտասարդության հարցերով զբաղվող անհատների՝ ոլորտին առնչվող մասնագիտական գիտելիքների, հմտությունների և կարողությունների մակարդակով: Հայաստանում այսօր դեռևս գոյություն չունի երիտասարդական աշխատողի պատրաստման համակարգ, մինչդեռ երիտասարդների, երիտասարդական հասարակական կազմակերպությունների ներգրավվածության աստիճանի բարձրացման, վերջին հինգ տարիների բարեփոխումների արդյունքում ոլորտում ակտիվացած հասարակական կազմակերպությունների սեկտորի, անհատ երիտասարդների գործունեությունը բարելավելու, ինչպես նաև երիտասարդական քաղաքականության մշակման և իրականացման արդյունավետության բարձրացման համար անհրաժեշտ է երիտասարդական աշխատողի ինստիտուտի ներդրումն ու կայացումը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Երիտասարդների հասարակական-քաղաքական, սոցիալ-տնտեսական, հոգևոր-մշակութային կյանքին մասնակցության մակարդակի բարձրացում, երիտասարդական քաղաքականության մշակման, իրականացման գործընթացների արդյունավետության բարձրացում:
40.	**Նախադպրոցական և դպրոցական տարիքի երեխաների շրջանում ֆիզիկական կուլտուրայի ու սպորտի դերի կարևորում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Անհատի բազմակողմանի և ներդաշնակ զարգացում, երեխաների առողջ ապրելակերպի ձևա-

	վորման գործում ֆիզիկական կուլտուրայի և սպորտի դերի կարևորում ու բարձրացում, նախադպրոցական և դպրոցական տարիքի երեխաների շրջանում տարբեր մարզաձևերով մարզվելու կողմնորոշման բացահայտում և ձևավորում, ինչպես նաև խոստումնալից երեխաների ի հայտ բերում մանկապատանեկան մարզադպրոցների համար: **2. Դերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Նախադպրոցական տարիքի երեխաների և հանրակրթական դպրոցների 5-րդ և 6-րդ դասարանների աշակերտների ֆիզիկական ունակությունների բարելավում, տարբեր մարզաձևերում ընդգրկվող երեխաների թվի ավելացում: Նախադպրոցական և դպրոցական տարիքի երեխաների շրջանում անցկացված սպորտլանդիաներ, առողջության ամրապնդում, ուսումնական գործընթացին հիվանդության պատճառով բացակա երեխաների թվի նվազում:
Հայաստանի Հանրապետության սփյուռքի նախարարություն	
41.	**Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի միջոցառումները համակարգող տարածաշրջանային հանձնախմբերի աշխատանքների համակարգում և ծրագրի իրականացում** **1. Դերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Ծրագրի նպատակն է Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին ցեղասպանության իրավական հիմնահարցերի վերհանումը և ներկայացումը, հայ ժողովրդի իրավունքների ու Հայոց ցեղասպանության հատուցման իրավական թղթածրարի շուրջ համահայկական համախոհության ձևավորման քայլերի մշակումը՝ ի կատարումն «Հայաստան-սփյուռք» 5-րդ համաժողովի կողմից ընդունված հայտարարության հիմնադրույթների: ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը մշակել է Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի միջոցառումների 2013-2017 թթ. ծրագիր, որի շրջանակներում առաջարկված են միջոցառումներ՝ խթանելու Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչման և դատապարտման գործընթացը, համակարգելու Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի միջոցառումները համակարգող տարածաշրջանային հանձնախմբերի աշխատանքները, մարդկության ուշադրությունը սևեռելու հայրենազրկված և ցեղասպան եղած ազգի իրավունքներին, հետևանքների վերացմանը: Հայոց ցեղասպանության իրավական հիմնահարցերին և իսլամացած հայերի հիմնախնդիրներին նվիրված համապատասխան համաժողովի և գիտաժողովի կազմակերպումն այդ միջոցառումների բաղկացուցիչ մասերից են: **2. Դերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ծրագրի իրականացման արդյունքում ակնկալվում է՝ - աջակցել սփյուռքում Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի միջոցառումները համակարգող տարածաշրջանային հանձնախմբերի աշխատանքների իրականացմանը, նրանց աշխատանքների համադրմանն ու համակարգմանը, ապահովել պետական հանձնաժողովի հետ դրանց արդյունավետ փոխգործակցությունը, ակտիվացնել ցեղասպանությանը նվիրված համայնքային աշխատանքները՝ միավորելով համայնքային ներուժը՝ ուշադրության կենտրոնում պահելով սփյուռքահայ երիտասարդությանը, նպաստել սփյուռքյան կառույցների ներկայացուցիչների աշխատանքների ակտիվացմանը, ցեղասպանության թեմայով հետազոտություններին, պատմական, իրավական և արխիվային նյութերի տարածմանը, ցեղասպանված ընտանիքների պատմությունների հավաքագրմանը, համաժողովների, քննարկումների, հանդիպումների կազմակերպմանը. -կազմակերպել Հայոց ցեղասպանության իրավական հիմնահարցերին նվիրված միջազգային գիտաժողով, իսլամացած հայերի հիմնախնդիրներին նվիրված համաժողով, աշխատանքային ծրագրերի կազմում:

42.	**Հայաստանում գտնվող սիրիահայերի և իրաքահայերի ինտեգրման ծրագրերի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Վերջին շրջանում հաճախակիացել են տարբեր հայահոծ համայնքներից սփյուռքահայերի տեղափոխումը Հայաստան, ինչը պայմանավորված է այդ երկրներում տիրող քաղաքական իրավիճակով, քաղաքացիների անվտանգությանն սպառնացող վտանգով: Հայաստանում սփյուռքահայերի (սիրիահայերի, իրաքահայերի) ինտեգրման տարաբնույթ ծրագրերի մշակումն ու իրականացումը հնարավորություն է տալու նրանց ինքնադրսևորման նպաստավոր պայմաններ ստեղծել: Նախատեսվում է, հաշվի առնելով Հայաստան ժամանած սփյուռքահայերի պահանջներն ու կարիքները, անհրաժեշտության դեպքում, նրանց ինտեգրումը դյուրացնող իրավական ակտերի նախագծերը մշակելը և ՀՀ կառավարություն ներկայացնելը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Հայաստանում սփյուռքահայերի ինտեգրման ծրագրերի իրականացման արդյունքում կմշակվեն ու կիրականացվեն սիրիահայերի և իրաքահայերի կրթական, մշակութային ինտեգրմանը նպաստող բազմաբնույթ միջոցառումներ, անհրաժեշտ աջակցություն կցուցաբերվի սիրիահայ դպրոցականների և ուսանողների կրթական գործընթացի կազմակերպմանը, մասնավորապես, ուսման վարձավճարների փոխհատուցմանը: Ակնկալվում է նաև խրախուսել Հայաստան տեղափոխված սփյուռքահայերի ծրագրային նախաձեռնությունները, օժանդակել Հայաստանում գործող սփյուռքահայերի հասարակական միավորումներին, սփյուռքահայերի հիմնախնդիրներով զբաղվող կառույցների առնվազն 5 միջոցառման կազմակերպմանը:
43.	**Հայոց լեզվի տարածում և հայ երիտասարդության շրջանում հայերենի իմացության մակարդակի բարձրացում, այդ թվում՝ նորարարական մեխանիզմների կիրառմամբ** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Սփյուռքի հայկական համայնքներում հայապահպանությունը շարունակում է մնալ գերխնդիր: Այսօր աշխարհասփյուռ հայությանն սպառնում են ազգային նկարագրի, մայրենիի կորուստը, ազգային արմատներից, ավանդույթներից, սովորություններից, հայկական մշակութային արժեքներից աստիճանաբար հեռանալը: Սփյուռքահայության ազգային ինքնության թուլացումը, լեզվամշակութային ուծացումն իրողություն է և դարձել է Հայաստանի ու հայ ժողովրդի համար գլխավոր մարտահրավերներից, միաժամանակ՝ Հայաստան-սփյուռք գործակցության զարգացման առաջնահերթություններից մեկը: Ինքնության կորուստն սկսվում է լեզվի մոռացությունից: Մայրենի լեզվով չխոսելը, չկարդալը, չստեղծագործելը, չմտածելը հայեցի լեզվական մտածողության կորուստ է: Լեզուն է ազգային ինքնության պահպանման հիմքը, ազգային գոյատևման գլխավոր պատվարը: Սփյուռքի որոշ հատվածներում լեզվամշակութային ինքնության աստիճանական կորուստն այսօր արդեն ուղղակիորեն սպառնալիք է ստեղծում նրա լինելիության համար. համայնքներում աստիճանաբար պակասում է հայերեն խոսող հայերի թիվը, իսկ մի ստվար մասն ընդհանրապես չի տիրապետում մայրենիին: Գերակա խնդրի իրականացումը՝ որպես համալիր ծրագիր, նպաստելու է սփյուռքի հայկական համայնքներում մայրենի լեզվի տարածմանը, լեզվական վիճակի բարելավմանը, սփյուռքում հայերենի իմացության մակարդակի բարձրացմանը, հայոց լեզվի զարգացմանը, խոսելու, օտար միջավայրերում և այլ լեզվամշակութային ազդեցությունների պայմաններում հայոց լեզվի գործածության, հաղորդակության հնարավորությունների շրջանակների ընդլայնմանը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ծրագրի իրականացման արդյունքում ակնկալվում է՝ 2.1 հայկական վիրտուալ համալսարանի ունկնդիրների թվի ավելացում՝ մինչև 150 անձի,

	2.2. հեռուստադպրոցի 50 հաղորդման կազմակերպում, 2.3 արևելահայերեն - արևմտահայերեն փոխվերծանող ծրագրի զարգացում և սփյուռքահայ այցելուների շրջանակների ընդլայնում, 2.4. ամենօրյա և մեկօրյա դպրոցների կրթական խնդիրների լուծմանն աջակցություն, հայոց լեզվի ուսուցման վիճակի բարելավում, 2.5. հայոց լեզվի մասնագետների պատրաստում և մասնագետ կադրերով կրթական հաստատությունների ապահովում:
44.	**Համահայկական կառույցների հետ համագործակցության ընդլայնում և զարգացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Սփյուռքի հայապահպանության հիմնախնդրին են ուղղված համահայկական բազմաթիվ կառույցների շարունակական ծրագրերը: Միաժամանակ, ՀՀ սփյուռքի նախարարությունը մշակում և իրականացնում է մի շարք համահայկական ծրագրեր, որոնք ուղղված են հայապահպանությանը, հայրենիք-սփյուռք գործակցության ընդլայնմանը: Այսօր անհրաժեշտություն է առաջացել խորացնել կապերը նախարարության և համահայկական կառույցների միջև, համադրել իրականացվող ծրագրերը, իրավական հիմքեր ստեղծել համատեղ ու երկարատև համահայկական ծրագրերի իրականացման համար: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Համահայկական կառույցների հետ համատեղ ծրագրերի ընդլայնումը կնպաստի համահայկական միասնական բարենպաստ միջավայրի ձևավորմանն ու զարգացմանը, հայկական համայնքներում ազգային ինքնության պահպանմանն ու արմատավորմանը, հայապահպան գործունեությանը, մշակութային ժառանգության պահպանմանը, պաշտպանմանը, զարգացմանը: Արդյունքում Հայաստանի հետ սփյուռքահայության, հայկական կառույցների կապերը կամրապնդվեն և կզարգանան, նոր թափ կստանա Հայաստան-սփյուռք գործակցությունը, կընդլայնվի համահայկական ծրագրերի մշակման ու իրականացման գործում անհատների, հայկական կազմակերպությունների մասնակցության շրջանակը, կկատարելագործվի նաև սփյուռքի համար մասնագետների պատրաստման և վերապատրաստման համակարգը: Համահայկական կազմակերպությունների հետ կկազմակերպվեն հանդիպումներ և կլոր սեղան-քննարկումներ, կստորագրվեն նոր համաձայնագրերն ու պայմանագրերը, աջակցություն կցուցաբերվի համահայկական կազմակերպությունների հայրենաճանաչությանը և հայապահպանությանն ուղղված ծրագրերի իրականացմանը Հայաստանում և սփյուռքում, կկազմակերպվեն սփյուռքի կառույցների աշխատողների ու ներկայացուցիչների համար ուսուցողական դասընթացներ, տարածաշրջանային համաժողովներ, կպատրաստվեն և կտարածվեն սփյուռքում ՀՀ սփյուռքի նախարարության և համահայկական կառույցների ծրագրերը ներկայացնող ճանաչողական և քարոզչական բնույթի նյութեր:
Հայաստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարություն	
45.	**Առողջապահության համակարգի կառավարման բարելավում** **1. Առողջապահության համակարգի կառավարման բարելավում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայաստանի Հանրապետությունում, ինչպես և աշխարհի շատ երկրներում, առողջապահական ոլորտը տարանջատված է առողջության առաջնային պահպանման/ամբուլատոր-պոլիկլինիկական և հիվանդանոցային ծառայություններ մատուցող համակարգերի: Հիվանդանոցային բժշկական օգնությունն իր հերթին կազմակերպվում է եռամակարդակ սկզբունքով՝ ընդհանուր պրոֆիլի հիվանդանոցային բժշկական հաստատություններ, մասնագիտացված բժշկական հաստատություններ/բաժանմունքներ, նեղ մասնագիտացված բժշկական կենտրոններ կամ բաժանմունքներ: Չնայած ֆունկցիոնալ այս տարանջատման, ՀՀ-ում բժշկական օգնության կազմակերպման

	մակարդակները հստակ տարանջատված չեն և ըստ մակարդակների դասակարգված չեն բժշկական օգնության և սպասարկման տեսակները: Ավելին, սահմանված չեն ըստ մակարդակների բժշկական ծառայություններ մատուցող ենթակառուցվածքների նկարագիրը, բժշկական կազմակերպությունների անվանացանկը, նրանց օրինակելի կառուցվածքները: Համակարգում, բացառությամբ բժշկական օգնության և սպասարկման առանձին տեսակների (ծննդօգնության և վերակենդանացման ծառայություններ), չկա հստակություն ըստ բժշկական օգնության կազմակերպման մակարդակների նրանց հզորությունների, հագեցվածության և գործառույթների տարանջատման հարցերում: Ներկայումս համակարգում գործող բուժհաստատությունները, ըստ որոշ հետազոտությունների, իրենց թվով, հզորություններով, կադրային ներուժով էականորեն գերազանցում են բժշկական օգնության, այդ թվում՝ պետության կողմից երաշխավորված ծրագրերով ձևավորված պահանջարկը: Արդյունքում, այդ ծրագրերով ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվող ֆինանսական միջոցները հաճախ ուղղվում են ոչ թե որակյալ բժշկական օգնության ապահովմանը, այլ ամբողջ համակարգի պահպանմանը, այդ թվում՝ համապատասխան ծանրաբեռնվածությամբ չապահովված կադրերի վճարվող աշխատավարձերին: Ընդ որում, այդ միջոցները հիմնականում ուղղվում են բժշկական օգնություն իրականացնողների ընթացիկ ծախսերը մի կերպ ծածկելուն և, բնականաբար, չեն բավարարում նորմալ դեղորայքային և տեխնոլոգիական հագեցվածության կամ բժշկական անձնակազմի աշխատավարձի բավարար մակարդակի ապահովմանը: Առողջապահական համակարգի արդյունավետ կառավարման համար անհրաժեշտ նշված գործիքների բացակայությունն էական խոչընդոտ է ինչպես համակարգի զարգացման, այնպես էլ պետական և մասնավոր հատվածի առողջապահությանը հատկացվող միջոցների առավել նպատակային օգտագործման համար: Գերակա խնդրի լուծման նպատակով առաջարկվում է՝ 1) վերհանել առողջապահական համակարգի կառավարման խնդիրները և համակարգի կատարելագործման ուղղությունները նախանշել՝ համակարգի կառավարման բարելավման գործնական քայլերի իրականացման նպատակով. 2) ՀՀ կառավարության 2012 թվականի հոկտեմբերի 25-ի նիստի N 43 արձանագրության 1-ին կետով հավանության արժանացած որոշմանը համապատասխան՝ իրականացնել առողջապահական էլեկտրոնային տեղեկատվական համակարգի փորձնական (պիլոտային) ծրագիրը՝ առնվազն 4 բժշկական կազմակերպությունների ներգրավմամբ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվում է ընդունել հայեցակարգային փաստաթուղթ, որտեղ կուղենշվեն առողջապահական համակարգի և դրա առանձին բաղկացուցիչներին ներկայացվող պահանջները և դրա ներդրմանն ուղղված աշխատանքներն ու ժամանակացույցը, ինչպես նաև կիրականացվի նախորդ տարիների աշխատանքի արդյունքում մշակված էլեկտրոնային տեղեկատվական համակարգի փորձարկում՝ բժշկական առանձին հաստատություններում: Գերակա խնդրի լուծման վերջնական արդյունքում ակնկալում է առողջապահական համակարգի կառավարումը դարձնել առավել համաչափ և նպատակային, օպտիմալ օգտագործել մարդկային ներուժը, նյութական ռեսուրսները, առավել թիրախավորված օգտագործել պետական և մասնավոր հատվածի կողմից առողջապահության ոլորտին հատկացվող ֆինանսական միջոցները, նվազեցնել համակարգի կորուստները:
46.	**Բժշկական օգնության և սպասարկման որակի կառավարման բարելավման նպատակով ապացուցողական գործելակարգերի ներդրմանն և կադրային ներուժի շարունակական զարգացմանն ուղղված միջոցառումների իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Բժշկական օգնության և սպասարկման որակի կառավարումը հանդիսանում է առողջա-

	պահական համակարգի կառավարման բաղկացուցիչներից մեկը: Այն բազմակոմպոնենտ գործընթաց է և ենթադրում է շարունակական և փոխկապակցված աշխատանքների իրականացում: ՀՀ-ում որակի կառավարման համակարգի որոշ կարևորագույն բաղադրիչներ թերի ձևավորված են կամ ընդհանրապես գոյություն չունեն: Այսպես՝ 1) ՀՀ-ում բացակայում են հիվանդանոցային բժշկական ծառայությունների գործելակարգերը, կլինիկական ստանդարտները, որոնց առկայությունը հնարավորություն կտար Հայաստանի Հանրապետության ամբողջ տարածքում ապահովել հիվանդությունների և վիճակների բուժման միասնական մոտեցում և որակյալ ծառայությունների տրամադրում. 2) հնացած են և շատ դեպքերում արդի բժշկության և առողջապահության պահանջներին չեն համապատասխան գործող օրենսդրությամբ բժշկական օգնության և սպասարկման տեսակների լիցենզավորման պահանջները և պայմանները, ինչը ևս որակյալ ծառայությունների տրամադրման և որակի կառավարման լուրջ խոչընդոտ է. 3) որակյալ ծառայությունների տրամադրման գործում խնդրահարույց է բժիշկ մասնագետների մասնագիտական իրավասությունների շրջանակը հստակ նախանշող փաստաթղթերի բացակայությունը, ինչպես նաև բանիմաց, արհեստավարժ, ժամանակակից բժշկության պահանջները բավարարող կադրերի ոչ բավարար թիվը: Գերակա խնդրի լուծման նպատակով նախատեսվում է հաջորդ և հետագա տարիներին վերանայել լիցենզավորման պահանջները և պայմանները (բացառելով հնացած, արդի բժշկության մեջ չկիրառվող բժշկական սարքավորումների և գործիքների առկայության պահանջների սահմանում), փուլ առ փուլ ընդունել և ներդնել բժշկական ծառայությունների գործելակարգերը, կլինիկական ուղեցույցները, բժիշկ մասնագետների որակավորման բնութագրերը, ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով տարեկան առնվազն 10 բժշկի վերապատրաստել արտասահմանյան լավագույն կլինիկաներում՝ նախապատվությունը տալով մարզերում աշխատող բժիշկներին: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվում է շարունակական աշխատանքների իրականացման արդյունքում (որոնք պետք է շարունակվեն նաև հետագա տարիներին) բարելավել բնակչությանը մատուցվող բժշկական ծառայությունների որակը և, ըստ այդմ, բարելավել առողջության մակարդակն արտահայտող ցուցանիշները, նվազեցնել հիվանդացության, մահացության մի շարք ցուցանիշներ:
47.	**Պետական պատվերի տեղադրման համակարգի կատարելագործում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Արտահիվանդանոցային և հիվանդանոցային ծառայությունների գծով բնակչությանը պետության կողմից երաշխավորված բժշկական օգնություն և սպասարկում տրամադրելու նպատակով պետական պատվերի տեղադրման գործընթացը (բժշկական կազմակերպություններից բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների գնում) գործող համակարգը վերջին տարիներին չի վերանայվել, որի հետ կապված առաջացել են տարաբնույթ խնդիրներ: Մասնավորապես, ինչպես Երևան քաղաքի, այնպես էլ ՀՀ մարզերի ամբուլատոր-պոլիկլինիկական բժշկական կազմակերպությունները, որոնք հիմնականում իրականացնում են բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ծառայություններ, ամեն տարի ներկայացնում են պետական պատվերի տեղադրման հայտ՝ կից տեղեկանքներով, չնայած այն հանգամանքին, որ նշված բժշկական կազմակերպությունների կողմից իրականացվող բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների տեսակները փոփոխության չեն ենթարկվում, լիցենզիաները նույնությամբ գործում են, իսկ նրանց կողմից իրականացվող գործառույթների շրջանակները և ծավալները հաստատված են համապատասխան նորմատիվ իրավական ակտերով: Ասվածն զգալի չափով վերաբերում է նաև Երևան քաղաքի և ՀՀ մարզերի այն պետական հիվանդանոցային բժշկական կազմակերպություններին, որոնց գործունեությունը տվյալ տարածաշրջանի բնակչության համար հաճախ այլընտրանք չունի:

	Այսպիսով, առաջացել է անհրաժեշտություն սահմանել պետական պատվերի տարբերակված՝ պարզ և բարդ ընթացակարգեր, ինչը թույլ կտա զգալիորեն դյուրացնել նշված բժշկական կազմակերպություններում պետական պատվերի տեղադրման գործընթացը, և միաժամանակ հստակեցնել նեղ մասնագիտացված բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող, առաջին անգամ պետական պատվերի հավակնող, մասնավոր կարգավիճակով և այլ բժշկական կազմակերպությունների կողմից ներկայացված հայտերի քննարկման և որոշումների ընդունման գործընթացը: Նույն գերակա խնդրի շրջանակներում նախատեսվում է նաև սահմանել պետական պատվեր իրականացնող կազմակերպությունների կառավարման արդյունավետության գնահատման ցուցանիշներ, ինչը թույլ կտա ստացված տեղեկատվությունն օգտագործել պետական պատվերի տեղադրման որոշումների ընդունման ընթացքում, ինչպես նաև մշակել և ներկայացնել բժշկական օգնության և սպասարկման առանձին տեսակներ մրցութային կարգով ձեռքբերելու առաջարկություններ: Նշված քայլերի իրականացումը թույլ կտա ապահովել պետական պատվերի տեղադրման որոշումների ընդունման գործընթացի առավել թափանցիկություն և կբարձրացնի դրանց հիմնավորվածությունը: Հաշվի առնելով, որ 2015 թվականի ընթացքում նախատեսվում է շարունակել բժշկական ծառայությունների կլինիկական ստանդարտների ներդրումը, առաջարկվում է պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնության և սպասարկման շրջանակներում մատուցվող առնվազն 10 ծառայությունների գծով իրականացնել կլինիկական ուղեցույցների վրա հիմնված գնի հաշվարկ, ինչը թույլ կտա իրականացնել այդ հաշվարկի արդյունքում ստացված գների և պետական պատվերի գործող գների համեմատական վերլուծություն, և դրա հիման վրա ներկայացնել առաջարկություններ պետական պատվերի գնագոյացման համակարգի հետագա կատարելագործման վերաբերյալ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Պետական պատվերի տեղադրման գործընթացի արդյունավետության և թափանցիկության բարձրացում, պետության կողմից երաշխավորված անվճար բժշկական օգնություն և սպասարկում իրականացնող բժշկական կազմակերպությունների ֆինանսական կառավարման արդյունավետության բարելավում և մատուցվող բժշկական օգնության որակի բարձրացում, վճարովի ծառայություններից ստացվող եկամուտների աճ, ՀՀ պետական բյուջե վճարվող հարկերի ավելացում:
48.	**Առողջապահական համակարգի արդիականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** 1) Ներկայումս ՀՀ մարզերի առողջապահական համակարգը շարժվում է զարգացման ուղով. հիմնանորոգվել և կառուցվել են ՀՀ մարզային բազմաթիվ բժշկական կենտրոններ (Իջևանում, Հրազդանում, Ապարանում, Արարատում, Արմավիրում, Գորիսում, Գավառում, Աբովյանում, Ալավերդիում, Գյումրիում): Շուրջ 162 առողջության առաջնային պահպանման հաստատությունների շենքեր նույնպես հիմնանորոգվել կամ կառուցվել են: 2014 թ. ավարտվել են նաև գյուղական համայնքներում 5 նոր ամբուլատորիայի կառուցման և 1 ամբուլատորիայի վերանորոգման շինարարական աշխատանքները: Բժշկական հաստատությունները հագեցվել են արդի բժշկական սարքավորումներով և անհրաժեշտ կահույքով: Այնուամենայնիվ, դեռ շատ են անմխիթար պայմաններում աշխատող բժշկական հաստատությունները, որոնց թե շենքային վիճակը և թե տեխնիկական հագեցվածությունը չի բավարարում միջազգային ոչ մի նորմի: Նշվածը, անկասկած, անդրադառնում է նաև մատուցվող բժշկական ծառայությունների որակի վրա: ՀՀ մարզային առողջապահության համակարգերի զարգացման նպատակը բնակչությանը տրամադրվող բժշկական ծառայությունների որակի և մատչելիության բարձրացումն է. 2) Վերջին տարիներին ՀՀ բնակչության շրջանում քաղցկեղով և արյունաբանական հիվան-

դություններով հիվանդացությունը նկատելիորեն աճել է:
2010 թ.-ին 2004 թ.-ի համեմատ արձանագրվել է քաղցկեղով հիվանդացության շուրջ 23 տոկոս աճ (192.1-ից մինչև 233.2-ը՝ 100.000 բնակչի հաշվով):
Օնկոհեմատոլոգիական հիվանդություններով հիվանդացությունը ևս զգալիորեն աճել է: Մասնավորապես, 2003 թ. գրանցվել է 10.8 հիվանդ՝ 100.000 բնակչի հաշվով, 2007 թ.՝ 15.3, 2009 թ.՝ 15.5, իսկ 2010 թ.՝ 16.4 հիվանդ:
Զգալի վատթարացում է նկատվում նաև այլ վիճակագրական տվյալների առումով՝ քաղցկեղի տարածվածությունը վերջին տարիներին աճել է՝ 0.83 տոկոսից 2004 թ. հասնելով 0.93%-ի 2009 թ., իսկ մահացությունը 4.497 դեպքից (139.9՝ 100.000 բնակչի հաշվով) 2004թ. աճել է մինչև 5.501 դեպքի (168.9՝ 100.000 բնակչի հաշվով)՝ 2010 թ. մահացության պատճառների մեջ գրավելով երկրորդ տեղը՝ սիրտ-անոթային հիվանդություններից հետո:
Ներկայումս ՀՀ-ում ոչ վարակիչ հիվանդությունների պատճառով մահացության տոկոսն ամենաբարձրն է ընդհանուր մահացության կառուցվածքում:
Հեմատոլոգիական և ուռուցքաբանական հիվանդությունների բուժման արդյունավետության առումով կարևոր նշանակություն ունեն համապատասխան ենթակառուցվածքների և ժամանակակից սարքավորումների առկայությունը, ինչպես նաև միջազգային չափանիշներին համապատասխանող բուժման մեթոդների կիրառումը: Ներկայումս գործող բուժհաստատությունների ֆիզիկական վիճակը, առկա ենթակառուցվածքները չեն համապատասխանում արդի պահանջներին, բժշկական սարքավորումները հնամաշ են և կարիք ունեն արդիականացման:

2. Գերակա խնդրի կատարման դեպքում ակնկալվող արդյունքը

1) Ոլորտի հետագա զարգացման և արդիականացման նպատակով 2015 թվականի ընթացքում նախատեսվում է շարունակել իրականացնել մարզային բժշկական հաստատությունների վերանորոգման/կառուցման և հագեցման աշխատանքներ: Մասնավորապես, կհիմնանորոգվեն և շահագործման կհանձնվեն «Ճամբարակի առողջության կենտրոն» ՓԲԸ և «Կապանի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ տարածքները: Կավարտվեն նաև Մեղրու բժշկական կենտրոնի նոր շենքի կառուցման, «Բերդի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ-ի հիմնական մասնաշենքի վերանորոգման և կցակառույցի կառուցման շինարարական աշխատանքները: ՀՀ Տավուշի մարզի «Ոսկեանի ԱԱՊԿ» ՓԲԸ-ի համար ևս կկառուցվի նոր շենք: Մարզային բժշկական հաստատությունները կհագեցվեն բժշկական և ախտորոշիչ սարքավորումներով, նոր բժշկական և պալատային կահույքով և այլ անհրաժեշտ պարագաներով:

Գերակա խնդրի կարգավորման առարկան է ՀՀ մարզերում որակյալ, մատչելի, արդի, միջազգային չափանիշներին համապատասխանող առողջապահական համակարգի ստեղծման միջոցով ՀՀ մարզերի համաչափ զարգացումը:

Գերակա խնդրի կատարման արդյունքում կբարձրանա մատուցվող բժշկական ծառայությունների որակը, մատչելիությունը, ինչպես նաև դիմելիությունը բժշկական հաստատություններ, կբարելավվեն մարզերում հանրային առողջության հիմնական ցուցանիշները.

2) Ոչ վարակիչ հիվանդությունների, այդ թվում՝ հեմատոլոգիական և ուռուցքաբանական հիվանդությունների վաղ հայտնաբերմանը և արդյունավետ բուժմանն անկասկած կարող է նպաստել արդի, միջազգային չափանիշներին համապատասխանող և անհրաժեշտ սարքավորումներով հագեցած համապատասխան կենտրոնների առկայությունը:

Հաշվի առնելով ՀՀ-ում վերջին տարիներին հեմատոլոգիական և օնկոլոգիական հիվանդություններով հիվանդացության, տարածվածության և մահացության ցուցանիշների զգալի աճը, ինչպես նաև նշված բնագավառներում մատուցվող ծառայությունների արդիականացման անհրաժեշտությունը՝ ՀՀ կառավարությունը նախատեսում է բարելավել հեմատոլոգիական և օնկոլոգիական բնագավառներում մատուցվող ծառայությունների որակը՝ արյունաբանական կենտրոնի արդիականացման և կենտրոնում ոսկրածուծի փոխպատվաստման նոր բաժանմունքի ստեղծման, ինչպես նաև Հայաստանում նոր, միջազգային չափանիշներին համապատասխանող

	ուռուցքաբանության կենտրոնի ստեղծման միջոցով: ՀՀ-ում առողջապահական ոլորտի արդիականացման և ոչ վարակիչ հիվանդությունների հետևանքով մահացության մակարդակի նվազեցման նպատակով Համաշխարհային բանկի կողմից ֆինանսավորվող նոր վարկային ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է իրականացնել ուռուցքաբանության և հեմատոլոգիական ոլորտի արդիականացման ծրագիր: Ուռուցքաբանության ոլորտի արդիականացման ծրագիրը կիրականացվի Երևան քաղաքում: 2015 թվականին կմեկնարկեն ժամանակակից չափանիշներին համապատասխանող ճառագայթային բուժման նոր մասնաշենքի կառուցման շինարարական աշխատանքները: Հեմատոլոգիական ոլորտի արդիականացման ծրագիրը ևս կիրականացվի Երևան քաղաքում: 2015 թվականին նախատեսվում է իրականացնել Արյունաբանական կենտրոնի հիմնանորոգման և ոսկրածուծի փոխպատվաստման նոր բաժանմունքի շինարարական աշխատանքները:
49.	**ՀՀ բնակչության ռիսկային խմբերում ոչ վարակիչ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերում և վերահսկում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ առողջապահական համակարգի շարունակական զարգացումն ապահովելու, ինչպես նաև հանրապետությունում և ողջ աշխարհում տարեցտարի ավելացող ոչ վարակիչ հիվանդությունների (ՈՎՀ) կանխարգելման և բուժման արդյունավետության բարձրացման նպատակով մեկնարկել է Համաշխարհային բանկի կողմից ֆինանսավորվող «Հիվանդությունների կանխարգելում և վերահսկում» վարկային ծրագիրը: Այդ ծրագրի նպատակն է բարելավել մոր և մանկան առողջության պահպանման ծառայությունները և առողջության առաջնային պահպանման (ԱԱՊ) օղակում ընտրված ոչ վարակիչ հիվանդությունների վաղ հայտնաբերումը և վերահսկումը, ինչպես նաև ծրագրում ընդգրկված հիվանդանոցներում առողջապահական ծառայությունների որակը և արդյունավետությունը: **2. Գերակա խնդրի կատարման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի կատարման արդյունքում նախատեսվում է Հայաստանի Հանրապետության բնակչության ռիսկային խմբերում իրականացնել ոչ վարակիչ հիվանդությունների (հիպերտոնիա, շաքարային դիաբետ, արգանդի պարանոցի քաղցկեղ) զանգվածային սքրինինգներ, որոնք ուղղված կլինեն նշված հիվանդությունների վաղ հայտնաբերմանը և վերահսկմանը, ինչպես նաև մահացության նվազեցմանը: Հիպերտոնիայի և շաքարային դիաբետի սքրինինգների մեջ ընդգրկված է կանանց և տղամարդկանց 35-68 տարիքային խումբը: Արգանդի պարանոցի քաղցկեղի վաղ հայտնաբերման նպատակով ընդգրկված է կանանց 30-60 տարիքային խումբը:
Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարություն	
50.	**Կրթության հասանելիության և որակի բարելավում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է ավագ նախադպրոցական տարիքի երեխաների (հատկապես սոցիալապես անապահով) համընդհանուր որակյալ կրթությունն ապահովելու, ինչպես նաև հանրակրթության որակը միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցնելու, ազգային փոքրամասնությունների դպրոցահասակ երեխաների՝ որակյալ հիմնական կրթություն ստանալու հնարավորությունների ընդլայնման կարևորությամբ՝ ապահովելով հասարակության և գործարար միջավայրի բավարարվածությունը մատուցվող կրթական ծառայություններից՝ միևնույն ժամանակ պահպանելով և սերունդներին փոխանցելով ազգային արժեքները: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** - շուրջ 25 նախակրթարանների հիմնում՝ առնվազն 550 երեխաների ընդգրկմամբ,

	- 4 բնագիտական առարկաների գծով միջին և ավագ դպրոցների համար՝ «Կենսաբանություն», «Քիմիա», «Ֆիզիկա» և «Աշխարհագրություն», հայալեզու էլեկտրոնային կրթական ռեսուրսների մշակում և ներդնում (ընդհանուր առմամբ 8 անուն), - «Պատանի երկրապահ» ակումբների ստեղծում առնվազն 100 հանրակրթական ուսումնական հաստատություններում, - բոլոր ավագ դպրոցներին դպրոցական գույքով վերազինում, - հանրապետության 47 ուսումնական հաստատություններում ռոբոտատեխնիկայի մեկական խմբակի ստեղծում, - կրթության գերազանցության ազգային ծրագրի մշակում և ներդնում, - «Ազգային երգ ու պար» առարկայի ներդնում ՀՀ հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների 5-րդ դասարաններում. - ազգային փոքրամասնությունների դպրոցների համար 2 անուն դասագրքերի վերահրատարակում (եզդիերեն), - հանրակրթական դպրոցների շուրջ 20 ուսուցիչների՝ ազգային փոքրամասնությունների ներկայացուցիչների (հույներ, ասորիներ) վերապատրաստում:
51.	**Հայաստանի Հանրապետությունում շախմատի Եվրոպայի համալսարանական առաջնության անցկացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** - նպաստել ՀՀ ուսանողների շրջանում շախմատ մարզաձևի զարգացմանը և մասսայականացմանը, - շախմատ մարզաձևը նպատակաուղղել ուսանողների բարոյաֆիզիկական և հոգևոր հատկանիշների դաստիարակմանը, - տարածել մասնակից մարզիկների և մարզիչների լավագույն աշխատանքային փորձը, - ՀՀ ուսանողների ընդգրկումը եվրոպական մարզական միջոցառումներում: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** - ՀՀ ուսանողների շրջանում շախմատ մարզաձևի զարգացումը և մասսայականացումը, - ուսանողների բարոյաֆիզիկական և հոգևոր հատկանիշների դաստիարակումը, - մասնակից մարզիկների և մարզիչների լավագույն աշխատանքային փորձի տարածումը, - ՀՀ ուսանողների մասնակցության ապահովումը եվրոպական մարզական միջոցառումներին:
52.	**Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության համակարգի զարգացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը).** Նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտում իրականացվող բարեփոխումներն ուղղված են ոլորտի զարգացմանը, կրթության որակի շարունակական բարելավմանն ու ապահովմանը, քաղաքացիների՝ կրթություն ստանալու համար հավասար պայմանների և իրավունքների ապահովմանը, ինչպես նաև կառավարման համակարգի արդյունավետության բարձրացմանը: Հայաստանում նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության ոլորտի նպատակն է քաղաքացիների՝ կրթություն ստանալու հնարավորությունների երաշխավորումը, աշխատաշուկայի պահանջներին միտված որակյալ մասնագետների պատրաստումը, նրանց կարողությունների և հմտությունների կայացմանն ուղղված համակարգի արդյունավետության ապահովումը, որը կարող է իրականացվել բարձրակարգ մանկավարժական կադրերի և ղեկավար անձնակազմի միջոցով: Կարողութենամետ նոր մոդուլային ուսումնական պլանների իրականացման, ինչպես նաև

	աշխատաշուկայի արագ փոփոխվող պահանջներին համապատասխան մասնագետների պատրաստման համար անհարժեշտ են ժամանակակից ուսուցման սարքավորումներով, նյութատեխնիկական բազայով հագեցված ուսումնական հաստատություններ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը.** Մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈՒ) ոլորտի որակի շարունակական բարելավում, որը դրական ազդեցություն կունենա Հայաստանում աշխատաշուկայի և զբաղվածության զարգացման մակարդակի վրա: Գերակա խնդրի լուծումը կնպաստի՝ - պետական հավատարմագրում չունեցող կրթական ծրագրերով նախորդ տարիներին կրթություն ստացած անձանց ավարտական փաստաթղթերի և համապատասխան որակավորումների հետ կապված խնդրի կարգավորմանը և իրավունքների, մասնավորապես, կրթության շարունակականության և աշխատաշուկայում ներգրավվածության ապահովմանը, - ՄԿՈՒ կառավարման թափանցիկության և հրապարակայնության ապահովմանը, արհեստագործական և միջին մասնագիտական ուսումնական հաստատությունների տնօրենների և ՄԿՈՒ համակարգի կառավարիչների ունակությունների բարելավմանը, կարողությունների հզորացմանն ու հմտությունների կատարելագործմանը, - նախնական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական համակարգի գրավչության և ուսուցման որակի բաձրացմանը, ինչպես նաև ներկայիս աշխատաշուկային համապատասխան բարձր որակավորմամբ մասնագետների և վարպետների պատրաստմանը:
53.	**Բոլոնիայի գործընթացի սկզբունքների շարունակական ներդրմամբ բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության հետագա զարգացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը).** Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի նախարարական գագաթնաժողովի ու Բոլոնիայի քաղաքականության 4-րդ ֆորումի անցկացմամբ, Հայաստանում գիտելիքահեն հասարակության կազմավորմամբ, բարձրագույն կրթության ֆինանսավորման համակարգի բարելավմամբ, սոցիալական խոցելի խմբերի համար բաձրագույն կրթության մատչելիությամբ, ինչպես նաև ՀՀ բարձրագույն կրթական համակարգը Եվրոպական կրթական տարածքի ինտեգրմամբ և ճանաչելիության ապահովմամբ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը.** Եվրոպական բարձրագույն կրթական տարածքի նախարարական գագաթնաժողովի, ինչպես նաև 2015 թ. Երևանում Բոլոնիայի քաղաքականության 4-րդ ֆորումի անցկացումը, միջազգային կարևոր միջոցառում է: Նշված միջոցառումը հնարավորություն է ընձեռում միջազգային ասպարեզում ևս մեկ անգամ փաստել Հայաստանի Հանրապետության մրցունակությունը: 2012-2015 թթ. Բոլոնիայի քարտուղարության գործառույթները կատարելու է Հայաստանը՝ որպես հաջորդ՝ 2015 թվականի նախարարական գագաթաժողովի հյուրընկալող կողմ: Բոլոնիայի քարտուղարությունը տեղեկատվություն է ապահովելու Բոլոնիայի գործընթացի զարգացումների վերաբերյալ, կազմակերպելու է Բոլոնիայի գործընթացին հետամուտ խմբի և Բոլոնիայի խորհրդի աշխատանքները: Բարձրագույն կրթության սոցիալական համակարգին ուղղված շարունակական ուսումնասիրությունները կնպաստեն սոցիալական ոլորտի բարելավմանը, քաղաքականության արդյունավետ մշակմանը: Ուսումնասիրությունների արդյունքում կհավաքագրվի տեղեկատվություն առկա իրավիճակի մասին, ինչը բարենպաստ հիմք կստեղծի սոցիալական ոլորտի ռազմավարության ընդլայնմանը և այդ թվում՝ պետության կողմից սոցիալապես անապահով ուսանողների աջակցության թիվը կհասցվի մինչև 2000-ի: Արվեստի բուհերում դասախոս-ուսանող հարաբերակցության փոփոխության հետ պայմանավորված, ինչպես նաև վերջիններիս պատճառով բուհերում ֆինանսական դեֆեցիտի հետևան-

	քով, անհրաժեշտություն է առաջանում վերանայել այդ հարաբերակցությունը՝ միաժամանակ խթանելով բարձրագույն կրթության որակի բարձրացմանը: Բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների կայունության ու ինքնավարության շրջանակում ՀՀ բուհերի ինքնավարության մակարդակը բարձրացնելու նպատակով նախատեսվում է առնվազն մեկ բարձրագույն ուսումնական հաստատության կազմակերպաիրավական ձևի վերանայում և անցում նոր ձևի: ՀՀ բարձրագույն մասնագիտական կրթության մասնագիտությունների կրթական ծրագրերի ցանկի հաստատումը հնարավորություն կընձեռի ձևավորելու համապատասխան կրթական ծրագրերի անվանումները, որն ընդհանուր կլինի բոլոր բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների համար, որոնք կիրականացնեն համապատասխան անվանումներով կրթական ծրագրեր՝ ստեղծելով ըստ բուհերի միևնույն կրթական ծրագրերի միասնական դաշտ:
54.	**Դպրոցահասակ երեխաներին կայուն սննդով ապահովման համակարգի ընդլայնում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ կառավարության 2013 թվականի օգոստոսի 22-ի նիստի N 33 արձանագրային որոշմամբ հավանության է արժանացել «Կայուն դպրոցական սնունդ» ծրագրի ռազմավարությունն ու դրա իրականացման միջոցառումների ծրագիրն ու փորձնական ծրագիրը: Ծրագրի ռազմավարության գլխավոր նպատակն է ստեղծել դպրոցական կայուն սննդի համակարգ, որը հնարավորություն կտա ապահովելու ՀՀ բոլոր մարզերի հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարանների աշակերտների առողջ սնունդը, բարելավելու նրանց առողջությունն ու հաղթահարելու աղքատությունը՝ նպաստելով դպրոցականների հաճախելիության բարձրացմանն ու համընդհանուր տարրական կրթության ձեռքբերմանը: Դպրոցահասակ երեխաներին կայուն սննդով ապահովման ծրագիրն իրականացվում է ՀՀ մարզերի միջոցով, մարզեպատարանը գումարն ընթացիկ դրամաշնորհի տեսքով բաշխում է իր ենթակայության տարրական դասարաններ ունեցող հանրակրթական ուսումնական հաստատությունների միջև, որոնք էլ իրականացնում են ծրագիրը՝ հիմք ընդունելով պետական դրամաշնորհներին վերաբերող օրենքներն ու այլ իրավական ակտերը, այդ թվում՝ գնումների մասին ՀՀ օրենքի պահանջները: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** 2015 թվականին ՀՀ Արարատի մարզում կիրականացվի հանրակրթական դպրոցների տարրական դասարանների աշակերտներին դպրոցական սննդով ապահովման ծրագիրը, որի արդյունքում շահառուների միջին տարեկան թիվը կկազմի 14062 երեխա:
	Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարություն
55.	**Ցեղասպանության 100-րդ տարելիցի շրջանակներում ստեղծագործական ծրագրերի իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Իրականացվող միջոցառումներն ու գործընթացները գերազանցապես նպատակաուղղված կլինեն ցեղասպանություն վերապրած ժողովրդի վերելքի՝ մշակութային նվաճումների ու ձեռքբերումների հանրահռչակմանը Հայաստանում և արտերկրում, միջազգային հանրությանը հայ ժողովրդի ֆիզիկական, ինչպես նաև հոգևոր ու մշակութային ցեղասպանության վերաբերյալ լիարժեք իրազեկմանը, հոգևոր և ստեղծագործ ներուժի շարունակականության փաստմանը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին նվիրված ծրագրերը ցույց կտան, որ ֆիզիկական բնաջնջման եզրին գտնվող հայությունն իր վերազարթոնքն ապրեց նաև մշակութային արարումների միջոցով, հնարավորություն կընձեռեն ի մի բերելու և միջազգային հանրությանն իրազեկելու հայ ժողովրդի

	նկատմամբ իրականացված ոճրի ընդհանրական պատկերը, հանրահռչակելու ցեղասպանության թեմայով հայ և օտար հեղինակների ստեղծած փաստագրական և գեղարվեստական հսկայական գրականությունը, կնպաստեն անցյալի հիշողություններն ու ցեղասպանության հետևանքով ոչնչացված մշակութային ժառանգությունը հաջորդ սերունդներին փոխանցելու գործընթացին, աշխարհասփյուռ հայության միասնականության ամրապնդմանը:
56.	**Թատերական արվեստի զարգացմանը նպաստում, թատերահամերգային ենթակառուցվածքների արդիականացում, ծառայությունների մատչելիության ապահովում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ թատերական կազմակերպությունների խաղացանկերում գերակշռում են օտարազգի հեղինակների ստեղծագործությունները, ինչպես նաև միևնույն հեղինակների և պիեսների բեմականացումները: Գերակա խնդրի իրականացմամբ հնարավոր կլինի խթանել հայ ժամանակակից թատերագիրների ստեղծագործական ակտիվացմանը և նոր բեմադրությունների իրականացմանը՝ ներառելով նաև ուսանողների դերյուտային բեմադրությունները, որոնց թեմաները հիմնված կլինեն բարոյական բարձր չափանիշների, մարդասիրության, հայրենասիրության, ազգային և համամարդկային արժեքների վրա: Թատերահամերգային կազմակերպությունների նյութատեխնիկական բազայի՝ լուսաձայնային սարքավորումների և բեմական մեխանիզմների վերազինումը հնարավորություն կտա կազմակերպությունները համալրելու միջազգային չափանիշներին համապատասխան սարքավորումներով ու նոր տեխնոլոգիաներով, որոնց կիրառման շնորհիվ կապահովվի դրանց բնականոն գործունեությունը և կբարձրանա մշակութային ծառայությունների մատուցման որակը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվում է, որ ի հայտ կգան հայ ժամանակակից թատերագիրների նոր ստեղծագործություններ, որոնք կաշխուժացնեն գրական դաշտը, հնարավորություն կտան բարձր գեղարվեստական արժեք ներկայացնող թատերախաղերի գնման միջոցով բարելավելու գրողների սոցիալական վիճակը, բազմազան դարձնելու թատրոնների խաղացանկերը և իրականացնելու ազգային և համամարդկային արժեքների քարոզչությունը, ավելացնելու թատրոն հաճախողների թիվը, բարձրացնելու թատերահամերգային կազմակերպությունների ստեղծագործական աշխատանքների արդյունավետությունը, բարելավելու մշակութային ծառայությունների մատուցման որակը:
57.	**ՀՀ մարզերի մանուկների և պատանիների գեղագիտական դաստիարակության և դասական ու ժամանակակից արվեստին հաղորդակցվելու մատչելիության ապահովում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Նպատակային ծրագրերի իրականացումը կնպաստի ՀՀ մարզերի մանուկների և պատանիների գեղագիտական դաստիարակությանը, նրանց բազմակողմանի զարգացմանը և ստեղծագործական ներուժի խթանմանը, ազգային ու համաշխարհային մշակույթի լավագույն նմուշներին հաղորդակցմանը և կրթական ծրագրերում մշակութային բաղադրիչի ներմուծմանը, ինչպես նաև հիմք կհանդիսանա գործուն կրթամշակութային համակարգի զարգացմանը և ապագա զարգացած ու տեղեկացված քաղաքացիական հասարակության ձևավորմանը: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Դասական և ժամանակակից արվեստի հետ առնչվելու հնարավորությունների ստեղծում, բարե-

	կիրթ, տեղեկացված հասարակության ձևավորում, ստեղծագործական ներուժի խթանում:
58.	**Հայկական կինոժառանգության պահպանում և օգտագործում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայկական կինոժառանգության ժապավենային կինոնկարները թվային կրիչների վրա տեղափոխման, վերականգնման, արտատպման և պահպանման հիմնական նպատակը ժամանակի ընթացքում կինոնկարների որակական հատկանիշների կորստի (գունային և լուսային խամրում, մեխանիկական վնասվածք, մոնտաժային նորոգում և այլն) վտանգի կանխարգելումը, թվային ձևաչափով հայկական կինոժառանգության պահպանումը, օգտագործումը, հանրահռչակումն է: Հայկական կինոժառանգության թվայնացումը պայմանավորված է ժամանակակից կինոարվեստի տեխնիկական պայմանների արդի չափանիշներին համապատասխանեցման անհրաժեշտությամբ և ֆիլմերի պահպանությամբ: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Հայկական կինոժառանգության ժապավենային կինոնկարները թվային կրիչների վրա տեղափոխելու, վերականգնելու և արտատպելու արդյունքում կդյուրացնեն և կընդլայնվեն հայկական կինոժառանգության հետ հաղորդակցման և հանրահռչակման գործընթացները, համակարգման երաշխիքներ կստեղծվեն ֆիլմաֆոնդի՝ ժամանակակից միջոցներով պահպանվածության և վերարտադրման համար՝ նպաստելով հայկական կինոժառանգության տարածմանը և հայրենական կինոարվեստի զարգացմանը:
Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքի և սոցիալական հարցերի նախարարություն	
59.	**Ինտեգրված սոցիալական ծառայությունների տրամադրման ոլորտում սոցիալական համագործակցության զարգացում և խորացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ կառավարության 2014 թ. մայիսի 19-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության ծրագրի մասին» N 511-Ա որոշման հավելվածի 2.4.1-ին կետով (տասնմեկերորդ պարբերություն) նախատեսված է միջգերատեսչական համագործակցության ապահովում՝ տեղական մակարդակում, սոցիալական պաշտպանության, առողջապահական, կրթական կազմակերպությունների, ոստիկանության տեղամասային տեսուչների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների ներկայացուցիչների, ինչպես նաև մասնավոր հատվածի միջև: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի լուծման նպատակով նախատեսվում է իրականացնել մի շարք միջոցառումներ՝ 1) ՀՀ կառավարության «Սոցիալական համագործակցության ռազմավարական ուղղություններին և կազմակերպման ձևերին հավանություն տալու մասին» արձանագրային որոշման նախագիծը ՀՀ կառավարություն ներկայացնելը: Ներկայացվելիք որոշման նախագծով կնախանշվեն սոցիալական համագործակցության շրջանակը, մասնակիցները, հնարավոր ձևերը, դրանց կիրառման հնարավորությունները Հայաստանում, որով կբարձրացվի սոցիալական ծառայությունների որակը՝ տարածքային մարմինների, ՏԻՄ-երի և ՀԿ-ների համագործակցության մեխանիզմների բարելավմամբ. 2) Սոցիալական պաշտպանության ոլորտում գործող հասարակական կազմակերպությունների ռեեստրի ձևավորում, դրա պարբերական արդիականացման մեխանիզմների ներդրում. Տարիներ շարունակ կազմվել են ՀՀ սոցիալական պաշտպանության ոլորտում գործող հասարակական կազմակերպությունների ցանկերը, սակայն դրանք որոշակի ժամկետ անց դառնում էին

	ժամանակավրեպ, այդ կազմակերպությունների մի մասի փակվելու կամ ծրագրեր չունենալու պատճառով: Այս միջոցառման նպատակն է մշակել այնպիսի մեխանիզմ, որով հնարավոր կլինի մշտապես ունենալ հասարակական կազմակերպությունների արդիական ցուցակներ, որոնցում ներգրավված կլինեն գործող հասարակական կազմակերպություններ՝ հնարավորություն ընձեռելով պետական և մասնավոր հատվածի գործուն համագործակցության հնարավորություն. 3) Համալիր սոցիալական ծառայություններ տրամադրող ևս 10 տարածքային կենտրոնների գործարկում. Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող սոցիալական պաշտպանության վարչարարության բարեփոխումների ծրագրի շրջանակներում համալիր սոցիալական ծառայությունների տրամադրման համար բավարար պայմաններ ստեղծելու նպատակով շարունակվելու են համապատասխան շենք-շինությունների վերանորոգման, տեխնիկապես վերազինման աշխատանքները. 4) Համալիր սոցիալական ծառայություններ տրամադրող տարածքային կենտրոնների սոցիալական աշխատողների վերապատրաստման դասընթացների կազմակերպում. Սոցիալական աշխատողների վերապատրաստման դասընթացների նպատակն է նրանց նոր հմտություններ և ունակություններ ուսուցանելը: Սոցիալական աշխատանքի մեթոդներից մեկը «ցանցային աշխատանքն» է, ինչը նշանակում է, որ սոցիալական աշխատողները պետք է ունենան բանակցություններ վարելու, համագործակցված աշխատանքի, կոնֆլիկտներ հարթելու հմտություններ և ունակություններ. 5) ՀՀ կառավարության «Միջգերատեսչական սոցիալական համագործակցության կանոնակարգը հաստատելու մասին» որոշման նախագիծը ՀՀ կառավարություն ներկայացնելը: Որոշման նախագծով սահմանվելու են համագործակցող կողմերի ցանկը, միջգերատեսչական համագործակցության ձևերն ու կարգը, խնդրահարույց այն դեպքերը, որոնք կարող են նախանշել քաղաքացու՝ կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված լինելը կամ հայտնվելու հնարավորությունը, որոնց հայտնաբերման ժամանակ կողմերը պարտավորվում են տեղեկացնել համապատասխան տարածքային մարմնին, պահանջները՝ տեղեկատվության ծավալի, ձևի, տրամադրման ժամկետի մասին, ինչպես նաև մշտադիտարկման և գնահատման ընթացակարգը:
60.	**Բժշկասոցիալական փորձաքննության գործընթացում ֆունկցիաների միջազգային դասակարգման սկզբունքների ներդրում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայաստանի Հանրապետությունը, 2010 թվականին վավերացնելով ՄԱԿ-ի 2006 թ. «Հաշմանդամություն ունեցող անձանց իրավունքների մասին» կոնվենցիան, ստանձնել է միջազգային պարտավորություն՝ գործող օրենսդրությունը համապատասխանեցնել կոնվենցիայի դրույթներից բխող պահանջներին: ՀՀ կառավարության 2014 թ. հունվարի 9-ի նիստի N 1 արձանագրության 8-րդ կետով հավանության է արժանացել «Անձի բազմակողմանի գնահատման՝ առողջապահության համաշխարհային կազմակերպության ֆունկցիաների միջազգային դասակարգման սկզբունքների վրա հիմնված հաշմանդամության սահմանման մոդելի ներդրման հայեցակարգը և հայեցակարգի կատարումն ապահովող միջոցառումների ժամանակացույցը: Ֆունկցիաների միջազգային դասակարգման (ICF) պետական ստանդարտի ընդունումը հիմք է հանդիսանում բժշկասոցիալական փորձաքննության բնագավառում նոր մոտեցումների մշակման, հաշմանդամության հիմնախնդիրների կարգավորման համընդհանուր և բազմակի կիրառման իրավական դրույթներ սահմանման և միասնական գործունեության ծավալման համար: Հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար հավասար և մատչելի պայմաններ ապահովելու համար, ինչը հաշմանդամության բնագավառում ՀՀ կառավարության որդեգրած նոր քաղաքականությունն է, կարևոր նախապայման է հաշմանդամության սահմանման գործընթացում սոցիալական մոդելի ներդրումը: Հաշմանդամության սահմանման հիմքում չպետք է դնել միայն հիվանդությունը (հաշմանդամության բժշկական մոդել), ինչը չի ապահովում անձի կարիքների բազմակողմանի գնահատումը: Ակներև է, որ նույն ախտորոշմամբ տարբեր անձինք կարող են

	տարբեր գործունեություն իրականացնել և մասնակցություն ունենալ հասարակական կյանքում պայմանավորված անհատական և միջավայրային (խոչընդոտող) գործոններով: Կախված անձի և միջավայրի փոխհարաբերություններից՝ հաշմանդամության հանգամանքը կարող է տարբեր կերպ ազդել մարդու գործունեության և մասնակցության վրա: Հետևաբար, անձի բազմակողմանի գնահատման արդյունքում, նրա անհատական կարողություններին և կարիքներին համարժեք, անհրաժեշտ է տրամադրել համապատասխան սոցիալական ծառայություններ՝ կյանքի տարբեր իրավիճակներում նրա մասնակցությունը և սոցիալական ներառումն ապահովելու համար: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** 1) Անձի կարիքների և կարողությունների համակողմանի գնահատման և դրանց բավարարմանն ուղղված բազմաբնույթ ծառայությունների մատուցման ուղղությամբ տարբեր ոլորտներում վարվող քաղաքականություններում միասնական և համակարգված մոտեցում. 2) Փորձնական կիրառման արդյունքի հիման վրա գնահատման մեխանիզմների հստակեցում. (նախատեսվում է իրականացնել փորձնական կիրառում 2 փուլով՝ ռետրոսպեկտիվ և պրոսպեկտիվ: Ռետրոսպեկտիվ փորձարկումը նախատեսվում է իրականացնել ԲՍՓԳ դիմած 20-30 անձի համար՝ հաշմանդամությունը գնահատելով ինչպես գործող, այնպես էլ նոր մշակված չափորոշիչներով: Այս փորձարկման նպատակն է կատարել խրոնոմետրաժ, գնահատել չափորոշիչների արդյունավետությունը, վերհանել որոշակի խնդիրներ և կատարել այլ եզրակացություններ: Արդյունքում կկատարվեն համապատասխան լրամշակումներ: Իսկ պրոսպեկտիվ փորձարկումը կիրականացվի նախապես ընտրված մի քանի ԲՍՓՀ-ներում: Փորձարկման արդյունքում կկատարվի վերլուծություն, կորոշվեն հաշմանդամության սահմանման շեմերը, կկատարվեն անհրաժեշտ եզրահանգումներ). 3) Հաշմանդամության սահմանման նոր չափորոշիչների առկայություն:
61.	**Երեխայի իրավունքների պաշտպանության համակարգի բարեփոխումների իրականացում** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Երեխաների իրավունքների պաշտպանության համակարգի բարեփոխումները պայմանավորված են ընտանիքներում երեխաների ապրելու իրավունքի ապահովման, երեխաների պաշտպանության համակարգի հզորացման, հաստատություններում խնամվող երեխաների իրավունքների պաշտպանության քաղաքականության մեջ նոր մոտեցումների ներդրման անհրաժեշտությամբ՝ այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացման, երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատությունների խնամքի պայմանների բարելավման, հաստատություններում խնամվող երեխաների՝ հասարակությանը ինտեգրման միջոցով: Երեխաների սոցիալական պաշտպանության ոլորտի հիմնական խնդիրներից է կյանքի դժվարին իրավիճակում գտնվող երեխաների պետական հոգածության ապահովումը, ինչը պայմանավորված է երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատությունների (մանկատուն, երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատություն, երեխաների աջակցության կենտրոն, երեխաների սոցիալական հոգածության կենտրոն) գործունեությամբ: Ներկայումս նախարարության համակարգի վեց մանկատներում իրականացվում է առանց ծնողական խնամքի մնացած շուրջ 730 երեխայի խնամքը և դաստիարակությունը, երեխաների խնամքի և պաշտպանության 8 գիշերօթիկ հաստատությունում իրականացվում է սոցիալապես անապահով ընտանիքների 6-18 տարեկան շուրջ 700 երեխայի խնամքը և դաստիարակությունը, երեխաների սոցիալական հոգածության 3 կենտրոնում ցերեկային խնամք է ստանում 6-18 տարեկան շուրջ 300 երեխա, իսկ աջակցության կենտրոնում յուրաքանչյուր տարի մինչև 6 ամիս ժամկետով շուրջօրյա խնամք է տրամադրվում 3-18 տարեկան 20 երեխայի՝ մինչև նրանց կենսաբանական ընտանիք վերադարձնելը, մանկատանը կամ երեխաների խնամքի և պաշտպանության գիշերօթիկ հաստատությունում տեղավորելը: Երեխաների պաշտպանության ոլորտի խնդիրը կյանքի դժվարին իրավիճակում հայտնված երեխայի սոցիալական պաշտպանության երաշխիքների ապահովումն է, երեխայի և նրա ըն-

	տանիքի կարիքների առավել լիարժեք բավարարումը, այլընտրանքային ծառայությունների ցանցի զարգացումը, երեխաների խնամքի և պաշտպանության հաստատություններում խնամքի պայմանների բարելավումը, երեխայի՝ ընտանիքում ապրելու իրավունքի ապահովումը, իսկ ընտանիքում տեղավորելու անհնարինության դեպքում՝ ընտանեկանին առավել մոտ կենսապայմանների ստեղծումը: Առկա խնդիրների լուծման նպատակով նախատեսվում է ուսումնասիրել և գնահատել երեխաների խնամքի ու պաշտպանության հաստատություններում գտնվող երեխաների և նրանց ընտանիքների կարիքները, սահմանել երեխաների խնամքի ու պաշտպանության հաստատությունների բեռնաթափման հիմնական սկզբունքներն ու ուղղությունները, մշակել դրանց վերակազմակերպման վերաբերյալ առաջարկներ և իրականացմանն ուղղված համապատասխան միջոցառումներ: **2. Իրավական ակտի կիրառման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի լուծմանն ուղղված քայլերի իրականացման արդյունքում կուսումնասիրվեն և կգնահատվեն հաստատություններում խնամվող երեխաների և նրանց ընտանիքների կարիքները և դրա հիման վրա կմշակվի երեխաների խնամքի ու պաշտպանության հաստատությունների բեռնաթափման ծրագիր և միջոցառումների ժամանակացույց: Կսահմանվեն երեխաների խնամքի ու պաշտպանության հաստատությունների բեռնաթափման հիմնական սկզբունքներն ու ուղղությունները:
Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարություն	
62.	**Շարունակել ազատազրկված անձանց պահման պայմանները միջազգային չափանիշներին համապատասխանեցնելը՝ ազատազրկման վայրերում մարդու իրավունքների պաշտպանության բարձր մակարդակ ապահովելու նպատակով** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** 1) 1995 թվականից մինչև 2000 թվականը Հայաստանի Հանրապետությունում ընդունված իրավական ակտերի՝ «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիային, Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը, օրենքներին և այլ իրավական ակտերին համապատասխանության ապահովման համար անհրաժեշտ քայլերն են՝ 1995 թվականից մինչև 2000 թվականը Հայաստանի Հանրապետությունում ընդունված իրավական ակտերի՝ «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիային, Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը, օրենքներին և այլ իրավական ակտերին համապատասխանության ուսումնասիրություն, դրանց համեմատական վերլուծություն և Հայաստանի Հանրապետությունում գործող օրենսդրական համակարգը մաքրելու և կատարելագործելու վերաբերյալ տվյալ իրավական ակտերն ընդունող մարմիններ առաջարկություններ ներկայացնելը: Ակնկալվող արդյունքները. Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության վերլուծություն և կատարելագործում, Հայաստանի Հանրապետությունում գործող օրենսդրական դաշտում առկա «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» Եվրոպական կոնվենցիային, Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը, օրենքներին և այլ իրավական ակտերին հակասող իրավական ակտերի վերացում: Քրեակատարողական համակարգի ենթակառուցվածքային և կիրառական խնդիրների լուծումը, շենքերի և շինությունների կապիտալ վերանորոգումը, ինչպես նաև դատապարտյալների և կալանավորված անձանց պահելու վայրերում պայմանների բարելավումն իրականացվող դատաիրավական բարեփոխումների ուղղություններից մեկն է:

Քրեակատարողական ծառայության բարեփոխումների սկզբնական փուլում՝ 2001-2006 թվականներին, վերանորոգվել են քրեակատարողական չորս հիմնարկներ՝ համակարգի առջև ծառացած խնդիրների ժամանակավոր լուծման համար: Իհարկե, պետք է փաստել, որ նույնիսկ վերանորոգված հիմնարկների պայմաններում չենք կարող խոսել համակարգի ենթակառուցվածքների՝ եվրոպական չափանիշներին լիարժեք համապատասխանելու մասին: Այլ կերպ ասած, մինչ այժմ կատարված բարեփոխումների արդյունքում վերանորոգված քրեակատարողական հիմնարկները կարող են համարվել միայն անցողիկ փուլ ապահովող: Այդ իսկ պատճառով քրեակատարողական նոր հիմնարկի կառուցումն անհրաժեշտություն է:

Ներկայումս Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական ծառայության կազմում գործում է 13 քրեակատարողական հիմնարկ, որոնցում հնարավոր է պահել կալանավորված և ազատությունից զրկելու հետ կապված՝ պատժի դատապարտված 4395 անձի: Հիմնարկներում պահվող անձանց միջին թիվը կազմում է մոտավորապես 320: Նման փոքր հիմնարկների պահպանումը, նամանավանդ, երբ դրանք գտնվում են միևնույն բնակավայրում, կամ շատ մոտ են միմյանց, ծայրահեղ անարդյունավետ է:

Եվրոպական երկրների փորձն անառարկելիորեն վկայում է, որ այդ երկրներում առկա է միտում կրճատել քրեակատարողական հիմնարկների թիվը, ինչն անկասկած արդարացված է նաև տնտեսական արդյունավետության և ֆինանսական միջոցները խնայելու տեսանկյունից: Այս տեսակետից քրեակատարողական ծառայության ենթակառուցվածքային բարեփոխումների առաջիկա խնդիրն է հնարավորինս էժանացնել կալանավորվածներին պահելու վայրերում անձանց պահելը և պատժի կատարումը, որը հնարավոր կլինի անել քրեակատարողական փոքր հիմնարկների թվի կրճատմամբ:

Խոշորացված քրեակատարողական հիմնարկների գաղափարն ընդունելի է նաև կազմակերպահիրավական չափանիշներով:

Հարկ է նկատել, որ կենտրոնացումը հնարավորություն է տալիս առավել արդյունավետ օգտագործելու պրոֆեսիոնալ ռեսուրսները: Օրինակ, սոցիալ-հոգեբանական, բժշկական ոլորտի լավագույն մասնագետներին, որոնք գործնականում այնքան էլ շատ չեն, հնարավոր է գործունեության առավել լայն պայմաններ ստեղծել միայն խոշորացված քրեակատարողական հիմնարկներում:

Քրեակատարողական ծառայության գործունեության առանձնահատկություններից մեկն այն է, որ կալանավորվածների և դատապարտյալների կողմից իրենց իրավունքներն իրացնելուն խոչընդոտելու և իրավունքների բնականոն իրականացման հետ կապված կոռուպցիայի դեպքերը հաճախ տեղի են ունենում ավտոմատացված համակարգերի բացակայության պատճառով, որոնք հանգեցնում են վերջիններիս իրավունքների իրացման բնականոն գործընթացի կախվածությունը քրեակատարողական ծառայողներից, որն էլ իր հերթին բերում է էական կոռուպցիոն ռիսկերի ստեղծմանը:

Այսպիսով, քրեակատարողական ծառայության՝ օրենքով նախատեսված խնդիրների կատարումը լիարժեք և պատշաճ ապահովելու նպատակով, անհրաժեշտ և նպատակահարմար է 2013 թ. ընթացքում ստեղծել նոր ուղղիչ հիմնարկ և դատապարտյալների և կալանքի տակ գտնվող անձանց պահելու վայրերում իրականացնել պայմանների բարելավման անհրաժեշտ միջոցառումներ:

Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության քրեակատարողական հիմնարկների գերծանրաբեռնվածության հիմնական պատճառներից մեկը շենքերի և շինությունների ներկա պայմաններն են: Ժամանակի հրամայականն է դարձել քրեակատարողական ծառայությունում հստակ և արդյունավետ բարեփոխումների իրականացումը՝ ենթակառուցվածքային ոլորտի բարեփոխումները՝ կապիտալ ծախսերի գծով, ինչը փորձով ապացուցել է իր առավել արդյունավետությունը:

Քրեակատարողական համակարգում իրականացվել են մի շարք կապիտալ և վերակառուցման շինարարական աշխատանքներ. վերանորոգվել են Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության «Վարդաշեն», «Վանաձոր», «Արթիկ», «Հրազդան» քրեակատա-

	ռողական հիմնարկները, «Աբովյան» քրեակատարողական հիմնարկում կառուցվել է կալանավորված անձանց պահելու համար նախատեսված մասնաշենք: Չնայած այդ ամենի, ֆինանսական միջոցների անբավարարության հետևանքով մնացած քրեակատարողական հիմնարկները կապիտալ վերանորոգման չեն ենթարկվել և դրանց շենքային պայմաններն անմխիթար վիճակում են (միջազգային փորձագետների կողմից գնահատվում է անմարդկային կամ արժանապատվությունը նվաստացնող վերաբերմունք): Ներկայումս տվյալ ասպարեզում քրեակատարողական համակարգի գերակայությունն է՝ չվերանորոգված քրեակատարողական հիմնարկների վերանորոգումը կամ նոր հիմնարկների կառուցումը: Գրեթե բոլոր քրեակատարողական հիմնարկները հին կառույցներ են, համարվում են վթարային և բավարար վիճակում, իսկ այն քրեակատարողական հիմնարկները, որոնք վերակառուցվել են և շատ դեպքերում համապատասխանում են միջազգային չափորոշիչներին, այնուհանդերձ դրանք նույնպես կարիք ունեն որոշակի բարեփոխումների: Ներկայացված խնդիրներին հրատապ լուծում չտալը կհանգեցնի ՀՀ կողմից ստանձնած միջազգային մի շարք պարտավորությունների խախտման, այդ թվում՝ նաև ՀՀ-ԵՄ ԵՀՔ գործողությունների ծրագրի մի շարք կետերով նախատեսված միջոցառումների չկատարմանը: Ինչպես նաև ներկա պայմաններում կշարունակվի ՀՀ պետական բյուջեի վրա մնալ ազատազրկման դատապարտված և ձերբակալված և կալանավորված անձանց պահելու հետ կապված ծախսերը հոգալու բեռը, ինչը կարող է նվազել նշված գերակա խնդրի իրականացման արդյունքում: **2. Իրավական ակտի կիրառման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Նոր, միջազգային բոլոր չափանիշներին համապատասխանող քրեակատարողական հիմնարկը հնարավորություն կտա ապահովելու դատապարտյալների, ինչպես նաև ձերբակալված և կալանավորված անձանց հիմնարար իրավունքները՝ ապահովելով պատժի անհատականացման սկզբունքը: Նոր ենթակառուցվածքային բարեփոխումները կսահմանեն հիմնարկի կառավարելիության անհրաժեշտ աստիճան՝ հնարավորություն տալով վարչակազմի կողմից ապահովելու անվտանգությունը:
63.	**Ապահովել շարժական գույքի նկատմամբ ապահովված իրավունքների էլեկտրոնային գրանցման իրականացումը՝ ներառյալ ստեղծել ինստիտուցիոնալ կարողություններ** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից 2014 թվականի դեկտեմբերի 17-ին ընդունվել է «Շարժական գույքի նկատմամբ ապահովված իրավունքների գրանցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը, որի 10-րդ հոդվածի լիազոր մարմինը կազմակերպում և իրականանցնում է շարժական գույքի նկատմամբ ապահովված իրավունքների գրանցումը, իրականացնում է գրանցամատյանի վարումը՝ հավաքում, մշակում, տրամադրում, դասակարգում և արխիվացնում է շարժական գույքի նկատմամբ ապահովված իրավունքների գրանցման վերաբերյալ տեղեկատվությունը, ապահովում է շարժական գույքի նույնականացումը, սահմանված կարգով տրամադրում է տեղեկություններ գրանցամատյանից: Օրենքի 6-րդ հոդվածի համաձայն լիազոր մարմինը գրանցամատյանը վարում է էլեկտրոնային եղանակով: Լիազոր մարմինը գրանցման գործընթացներն իրականացնում է էլեկտրոնային եղանակով: **2. Իրավական ակտի կիրառման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** ՀՀ արդարադատության նախարարության կազմում գործող առանձնացված ստորաբաժանում, որը հնարավորություն կտա իրականացնել ապահովված իրավունքների գրանցումը:

64.	**Ապահովել անձնական տվյալների պաշտպանությունը՝ ներառյալ ստեղծել ինստիտուցիոնալ կարողություններ** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայաստանի Հանրապետության արդարադատության նախարարության կազմում ստեղծել առանձնացված ստորաբաժանում, որը կիրականացնի անձնական տվյալների պաշտպանություն. իր նախաձեռնությամբ կամ համապատասխան դիմումի հիման վրա անձնական տվյալների մշակման համապատասխանությունը ստուգելը սույն օրենքի պահանջներին, սույն օրենքի պահանջների խախտման դեպքում օրենքով սահմանված վարչական պատասխանատվության միջոցներ կիրառելը, անձնական տվյալներ մշակելն արգելափակել, կասեցնել կամ դադարեցնել պահանջելը, օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայության դեպքում մշակողից անձնական տվյալների ուղղում, փոփոխում, ուղեփակում կամ ոչնչացում պահանջելը, անձնական տվյալներ մշակելու վերաբերյալ մշակողի ծանուցման ուսումնասիրության արդյունքում անձնական տվյալների մշակումը թույլատրելը կամ արգելելը կամ որոշակի պայմաններով մշակելը թույլատրելը, մշակողների ռեեստր վարելը, օրենքով նախատեսված դեպքերում դատարան դիմելը, օրենքով սահմանված այլ լիազորություններ իրականացնելը: **2. Իրավական ակտի կիրառման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** ՀՀ արդարադատության նախարարության կազմում անձնական տվյալների պաշտպանությունն իրականացնող մարմնի ստեղծում:
65.	**Հայաստանի Հանրապետությունում ներդնել պրոբացիոն ծառայություն** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Հայաստանի Հանրապետությունում ներկայումս բացակայում է պրոբացիոն ծառայությունը: Ծառայության որոշակի գործառույթներ ներկայումս իրականացնում է քրեակատարողական ծառայության այլընտրանքային պատիժների կատարման ստորաբաժանումը: ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի նախագծի համաձայն որպես խափանման միջոց, պետք է կիրառվի վարչական վերահսկողությունը, որը պետք է իրականացնի իրավասու մարմինը՝ պրոբացիոն ծառայությունը: Պրոբացիոն ծառայության բացակայության պայմաններում պատժի կրումից պայմանականորեն ազատվելու դեպքում հսկողություն չի իրականացվում: Դատապարտյալների պատժի կրումից հետո որևէ մարմին չի ապահովում նրանց վերասոցիալականացումը: Բացակայում է տուժողների և հանցագործության մեջ մեղադրվող անձանց հաշտեցման ինստիտուտը: Նախատեսվում է, որ պրոբացիոն ծառայությունը կիրականացնի գործառույթները հետևյալ փուլերում, մասնավորապես, մինչ դատական փուլում կալանքը որպես խափանման միջոց կիրառելիս կտա խորհրդատվական զեկույց դատարանին, դատական փուլում ազատազրկումը որպես պատժատեսակ կիրառելիս կտա խորհրդատվական զեկույց դատարանին, պենիտենցիար փուլում կապահովի ազատազրկման հետ չկապված պատիժների կատարումը, հետպենիտենցիար փուլում կիրականացնի վերահսկողություն դատապարտյալների նկատմամբ: **2. Իրավական ակտի կիրառման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** ՀՀ արդարադատության նախարարության կազմում պրոբացիոն ծառայության ստեղծում:
Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության նախարարություն	
66.	**Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության ռազմավարական վերանայման գործընթացի 2015 թվականի շրջափուլի իրականացման** **1. Իրավական ակտի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Պաշտպանության ռազմավարական վերանայման նոր շրջափուլի իրականացման նպատակն է ապահովել Հայաստանի Հանրապետության անվտանգության միջավայրի և սպառնալիքների

	երկարաժամկետ գնահատման հիման վրա պաշտպանության և անվտանգային համակարգի հեռանկարային (երկարաժամկետ) զարգացումը: Պաշտպանության ռազմավարական վերանայման նոր շրջափուլի մեկնարկը տրվել է 2014 թվականին, և 2015 թվականին նախատեսվում է ավարտին հասցնել իրականացվող գործընթացը, որի նպատակն է զորային կառույցը՝ ներառյալ զինված ուժերի անձնակազմի ունակությունները, մարտավարական արվեստը և ռազմական տեխնիկան, ինչպես նաև պաշտպանության կազմակերպման ուղղությամբ պետական կառավարման համակարգի գործունեությունը համապատասխանեցնել անվտանգության փոփոխված միջավայրի պահանջներին՝ առկա և ակնկալվող անվտանգության ռիսկերին ու մարտահրավերներին արդյունավետորեն դիմակայելու նպատակով: **2. Գերակա խնդրի լուծման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Նախատեսվում է մշակվել «Զորային կառույց՝ զինված ուժերի կազմ, կառուցվածք» փաստաթուղթը, որը կներառի ՊՆ համակարգի (ներառյալ ԶՈՒ) և այլ գերատեսչությունների դերերն ու առաջադրանքները, ՊՆ համակարգի (ներառյալ ԶՈՒ) խնդիրները և գործելակերպի ուղղությամբ հայեցակարգային (այդ թվում՝ նոր) մոտեցումները: Այդ համատեքստում սահմանվելու են ՀՀ զինված ուժերում բարեփոխման ենթակա ուղղություններն ու առաջնահերթությունները՝ դրանց հաղորդելով միջնաժամկետ, որոշ դեպքերում նաև երկարաժամկետ բնույթ, ինչը կդյուրացնի ու կպարզեցնի նաև պաշտպանության նպատակներով իրականացվող ծախսերի պլանավորումը: Արդյունքում կապահովվի ՀՀ զինված ուժերին հատկացվող նյութական միջոցների առավել նպատակային օգտագործումը, առկա խնդիրներին կտրվեն նորարարական լուծումներ, որակական փոփոխություններ կկրի Հայաստանի Հանրապետության պաշտպանության կազմակերպման գործընթացում զինված ուժերի և պետական այլ մարմինների միջև փոխգործակցությունը: Գերակա խնդրի կատարումը կապահովի նաև ՀՀ կառավարության 2014 թվականի մայիսի 19-ի N 511-Ա որոշմամբ հաստատված՝ ՀՀ կառավարության ծրագրի 2.1.1-ին կետով սահմանված պաշտպանության ոլորտում անվտանգության համակարգերի բարեփոխման շարունակականությունն ու ժամանակակից պահանջներին համապատասխանեցումը, արտաքին մարտահրավերների կանխարգելմանն ու համարժեք պատասխանի ապահովմանն ուղղված համալիր միջոցառումների իրականացումը:

Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանություն	
	Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարություն
67.	**Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ուրվագծված արտաքին քաղաքական ուղենիշների, տրված հանձնարարականների և ՀՀ կառավարության ծրագրի կատարման** Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ուրվագծված արտաքին քաղաքականության ուղենիշների և տրված հանձնարարականների հիման վրա արտաքին գործերի նախարարության աշխատանքներն ուղղված են Արցախյան հիմնախնդրի խաղաղ կարգավորմանը, Հայաստանի արտաքին անվտանգության ռազմաքաղաքական բաղադրիչի ամրապնդմանը, Հայոց ցեղասպանության միջազգային ճանաչմանը, պետության զարգացման համար արտաքին բարենպաստ պայմանների ապահովմանը, երկրի հեղինակության ամրապնդմանը, արտերկրում հանրապետության և նրա քաղաքացիների շահերի պաշտպանությանը, միջազգային ասպարեզում Հայաստանի դիրքորոշումների ներկայացմանը, միջազգային կազմակերպություններում և գործընթացներում ներգրավվածության խորացմանը, բարեկամ և գործընկեր երկրների հետ համագործակցության առավել ամրապնդմանը:

	Հայաստանի Հանրապետության տնտեսության հզորացման, արտաքին շուկաներում մրցունակության բարձրացման, տնտեսական կառույցների այժմեականացման, Հայաստանի տնտեսական ներուժի բազմապատկման և կայուն զարգացման նպատակով ՀՀ արտաքին գործերի նախարարության աշխատանքներն ուղղված են միջազգային և տարածաշրջանային տնտեսական և ֆինանսական կառույցների հետ հարաբերությունների զարգացմանը, Հայաստանի էներգետիկ անվտանգության ապահովմանը, հաղորդակցության ուղիների ապաշրջափակմանը, զարգացմանն ու դիվերսիֆիկացմանը, հայրենական արտադրանքի արտահանման համար նոր շուկաների բացահայտմանը և արտաքին ներդրումների խրախուսմանը:
68.	**«Համայնքային ոստիկանության գործունեության ընդլայնում» գերակա խնդրի** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** Համայնքային ոստիկանության գործունեության ընդլայնումը, որպես 2015 թվականին ՀՀ ոստիկանության կողմից իրականացվելիք գերակա խնդիր ներառելը, պայմանավորված է ՀՀ կառավարության 2013 թվականի փետրվարի 7-ի «Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանն առընթեր Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության գործունեության ոլորտում 2013-2014 թվականների բարեփոխումների ծրագրին հավանություն տալու և ժամանակացույցը հաստատելու մասին» N 109-Ն որոշման N 2 հավելվածում սույն միջոցառման ընդգրկմամբ և խնդրի կարևորմամբ: Որպես 2015 թվականի գերակա խնդիր ներառելով համայնքային ոստիկանության գործունեության ընդլայնումը Երևան քաղաքում և հանրապետության մարզերում՝ ՀՀ ոստիկանությունը նպատակ ունի մոտ ապագայում շոշափելի ձեռքբերումներով կատարելագործել ոլորտը կարգավորող օրենսդրական դաշտն ու զարգացնել համայնքային ոստիկանության գործունեությանը խթանող սոցիալ-իրավական անհրաժեշտ պայմաններն ու նյութատեխնիկական բազան: **2. Գերակա խնդրի իրականացման դեպքում ակնկալվող արդյունքը** Գերակա խնդրի համակողմանի իրագործման, համապատասխան ֆինանսական հատկացումների առկայության դեպքում ակնկալվում է համայնքային ոստիկանության մարզային նոր հենակետերի ստեղծում՝ տրանսպորտային միջոցների և գույքի ապահովմամբ, ինչպես նաև ոստիկանություն-հասարակություն կապի սերտացման, փոխհամագործակցության ամրապնդման նկատառումների և անհրաժեշտ գիտելիքների ձեռքբերման շրջանակներում՝ համայնքներում քաղաքացիների խորհրդակցական խմբերի ստեղծում ու համայնքային ոստիկանության ծառայողների վերապատրաստում:
69.	**«ՀՀ Կոտայքի և Տավուշի մարզերում տրանսպորտային միջոցի գրանցման և հաշվառման գործողությունների իրականացման, ինչպես նաև վարորդական վկայականների հատկացման գործընթացի կատարելագործում» գերակա խնդրի** **1. Գերակա խնդրի անհրաժեշտությունը (նպատակը)** ՀՀ մարզերում Ճանապարհային ոստիկանության կողմից բնակչությանը մատուցվող ծառայությունների որակը բարելավելու համար անհրաժեշտ է ՀՀ մարզերում տեղակայված վարորդական վկայական հատկացնող և տրանսպորտային միջոցների հաշվառում իրականացնող ստորաբաժանումների կողմից ծառայությունը մատուցելու պահին հիմնական վարորդական վկայականի և հաշվառման վկայագրի հատկացումը, ինչը պայմանավորված է քաղաքացիներին որակյալ և պարզեցված ընթացակարգով ծառայություններ մատուցելու անհրաժեշտությամբ:

Ներկայումս անհրաժեշտ տեխնիկական միջոցների բացակայության պատճառով ՀՀ մարզերում տեղակայված վարորդական վկայական հատկացնող և տրանսպորտային միջոցների հաշվառում իրականացնող ստորաբաժանումների կողմից հիմնական վարորդական վկայականը և հաշվառման վկայագիրը հատկացվում են ծառայությունը մատուցելուց հետո 5 օրվա ընթացքում՝ այդ ժամանակահատվածի համար հատկացնելով ժամանակավոր վարորդական վկայական կամ հաշվառման վկայագիր: Այսինքն, քաղաքացին ստիպված է լինում կրկին այցելել Ճանապարհային ոստիկանության ստորաբաժանում և ստանալ հիմնական վարորդական վկայականը կամ հաշվառման վկայագիրը:

Առաջարկվում է ապահովել ՀՀ մարզերում, մասնավորապես, Կոտայքի և Տավուշի, տեղակայված վարորդական վկայական հատկացնող և տրանսպորտային միջոցների հաշվառում իրականացնող ստորաբաժանումների կողմից ծառայությունը մատուցելու պահին հիմնական վարորդական վկայականի և հաշվառման վկայագրի հատկացումը: Մասնավորապես, նախատեսվում է մինչև 2015 թվականի ավարտը շահագործման հանձնել ՀՀ Կոտայքի մարզում հաշվառման-քննական ստորաբաժանման վարչական շենքը և քննական ավտոդրոմը, ինչը հնարավորություն կտա տրանսպորտային միջոցների գրանցման և հաշվառման գործողություններն իրականացնել «հոսքագծի» եղանակով: Միաժամանակ, 2015 թվականի ընթացքում ՀՀ Տավուշի մարզում հաշվառման-քննական ստորաբաժանման վարչական շենքի և քննական ավտոդրոմի շահագործման համար անհրաժեշտ նախագծահաշվարկային աշխատանքները կապահովվեն, կիրականացվի անհրաժեշտ շինարարական աշխատանքների նախնական փուլը:

2. Գերակա խնդրի իրականացման դեպքում ակնկալվող արդյունքը

Գերակա խնդրի իրականացման արդյունքում կկրճատվի վարորդական վկայականներ հատկացնելու և տրանսպորտային միջոցները հաշվառելու համար պահանջվող ժամանակը՝ վարորդական վկայականը և հաշվառման վկայագիրը հատկացնելով ծառայությունը մատուցելու պահին, կբարելավվի ՀՀ մարզերում Ճանապարհային ոստիկանության կողմից բնակչությանը մատուցվող ծառայությունների որակը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿԱԶՄԻ
ՂԵԿԱՎԱՐ-ՆԱԽԱՐԱՐ ԴԱՎԻԹ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ